

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS INFORMATIKOS FAKULTETAS
ELEKTRONINIO VERSLO KATEDRA

RITA MIEŽETYTĖ

Naujų technologijų teisė, NTT mns0-01

INTERNETO PASLAUGŲ TEIKĖJŲ ATSAKOMYBĖ
IR PAREIGOS KOVOJANT SU NETEISĖTU TURINIU
ELEKTRONINĖJE ERDVĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
doc. dr. Darius Šttilis

Vilnius, 2011

TURINYS

IVADAS.....	3
1. INTERNETO TURINIO REGULIAVIMO BENDROSIOS NUOSTATOS.....	8
1.1. Interneto turinio reguliavimo būdai.....	9
1.2. Interneto turinio reguliavimo principai: neteisėtas ir žalingas turinys.....	10
1.3. Interneto paslaugų teikėjų samprata.....	13
1.4. Skyriaus apibendrinimas	16
2. INTERNETO PASLAUGŲ TEIKĖJŲ ATSAKOMYBĖS KLAUSIMAI.....	17
2.1. IPT teisinės atsakomybės reguliavimo režimai	18
2.2. Interneto paslaugų teikėjų atsakomybė ir pareigos pagal ES teisės aktus.....	20
2.3. Interneto paslaugų teikėjų atsakomybė ir jiems taikomi įpareigojimai pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus.....	24
2.4. Skyriaus apibendrinimas	28
3. ĮPAREIGOJIMŲ INTERNETO PASLAUGŲ TEIKĖJAMS DĖL NETEISĖTOS INFORMACIJOS APRIBOJIMO ELEKTRONINĖJE ERDVĖJE PAVYZDŽIAI LIETUVOJE IR PASAULYJE.....	30
3.1. Lietuvos teismų praktika, susijusi interneto paslaugų teikėjų atsakomybe už neteisėtą turinį internete.....	30
3.2. Bandyamas neteismine tvarka riboti neteisėtą turinį internete Lietuvoje	37
3.3. Interneto prieigos prie neteisėto turinio ribojimo pavyzdžiai pasaulio šalyse	38
3.4. Skyriaus apibendrinimas	44
4. INTERNETO PASLAUGŲ TEIKĖJŲ VAIDMUO KONTROLIUOJANT NETEISĖTO TURINIO INFORMACIJĄ INTERNETE SAVIREGULIACIJOS PROCESUOSE.....	46
4.1. Teisinės prielaidos interneto turinio savireguliacijai	46
4.2. Elgesio kodeksai kaip savireguliacijos priemonė.....	50
4.3. „Karštosios linijos“	52
4.4. Švietimo iniciatyvos savireguliacijoje	54
4.5. Skyriaus apibendrinimas	55
MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO IŠVADOS.....	56
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	58
SANTRAUKA	65
SUMMARY	66

ĮVADAS

Naujųjų informacinių technologijų plėtra padarė didelę įtaką kuriantis naujai komunikacinei erdvei, kurioje nėra įprastų nei laiko, nei atstumų apribojimų. Informacinės technologijos ypatingos tuo, kad jos skirtos darbui su unikalia vertybe – informacija ir jos greitu gavimu. Sprendžiant internete skelbiamos informacijos problemą, reikia įvertinti paties interneto specifiką. Internetas kaip informacijos perdavimo būdas, skirtingai nei tradicinės visuomenės informavimo priemonės, pasižymi „horizontalia“ struktūra, kurioje kiekvienas yra informacijos kūrėjas ir vartotojas vienu metu, be to kiekvienas komunikacijos dalyvis gali susisiekti su bet kuriuo kitu. Tai reiškia, kad internetas tuo pačiu metu yra ir informacijos skelbimo, ir ryšio priemonė, be to, jam būdingas interaktyvumas – vartotojas ne tik gauna, bet ir gali pateikti savo informaciją.¹ Dėl šių interneto savybių atsiranda daugiau galimybių įvairiems teisės pažeidimams, tarp jų ir neteisėtos ar teisės aktais ribojamos informacijos skleidimo ar platinimo elektroninėje erdvėje, kurie negali būti pateisinami konstitucinėmis žodžio laisvės nuostatomis bei laisvo paslaugų teikimo principu.

Interneto turinio kontrolė – daug diskusijų kelianti tema visai interneto bendruomenei, todėl ji paliečiama ir analizuojama ne tik mokslininkų įvairiose šalyse, bet ir visuomenės informavimo priemonėse. Nemažai užsienio autorių plačiau analizavo interneto paslaugų teikėjų sampratą atsakomybės klausimus (Edwards L., Waelde Ch.², Timofeeva A.Y.³), tam tikrus neteisėtos informacijos kontrolės internete būdus, tokius kaip įvairiose šalyse vykdomą turinio filtravimą (Bambauer E. D.⁴, Deva S.⁵) savireguliacijos mechanizmus (Tambini D., Leonardi D., Marsden T. Ch.⁶). Šiame darbe taip pat bus analizuojami tiek Lietuvos, tiek Europos Sąjungos teisės aktai reglamentuojantys interneto paslaugų teikėjų atsakomybę ir pareigas už neteisėto turinio informaciją internete. Lietuvos teismų praktika šioje srityje nėra gausi, todėl darbe bus nagrinėjama Lietuvos

¹ Čepulkauskaitė-Žilionienė I. Neskelbtina ir ribojama informacija internete: problema ir jos sprendimas. Prieiga per internetą: <<http://www.ivpk.lt/main-aktual.php?cat=61&gr=1&n=2>>. [Žiūrėta 2011-01-06].

² Edwards L., Waelde Ch. Online Intermediaries and Liability for Copyright Infringement. Prieiga per internetą: <<http://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/2305/1/wipo-onlineintermediaries.pdf>>. [Žiūrėta 2011-01-06].

³ Timofeeva A. Y. Establishing legal order in the digital world: local laws and internet content regulation. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=889021>. [Žiūrėta 2011-01-06].

⁴ Bambauer E. D. Filtering in Oz: Australia's Foray Into Internet Censorship. 2008 gruodis. Brooklyn Law School. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1319466>.

⁵ Deva S. Corporate Complicity in Internet Censorship in China: Who Cares for the Global Compact or the Global Online Freedom Act? 2007. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=964478&rec=1&srcabs=1319466>.

⁶ Tambini D., Leonardi D., Marsden T. Ch. Codifying Cyberspace: Communications self – regulation in the age of Internet convergence. Baskerville: Great Britain, 2008.

teismų priimti sprendimai ir keletas Europos Sąjungos šalių atgarsio visuomenėje sulaukusių teismų sprendimai, dėl interneto paslaugų teikėjų atsakomybės ir pareigų klausimų.

Lietuvoje interneto turinio kontrolės tema, kiek tai susiję su elektroninės valdžios klausimais yra rašę Mindaugas Kiškis⁷, Simonas Toliušis⁸, žalingos informacijos visuomenės informavimo priemonėse problemas nagrinėjo Liudvika Meškauskaitė⁹. Yra parašytas keletas magistro baigiamųjų darbų: 2005 metais Agnės Ruibytės parašytame darbe „Žalingas interneto tinklapių turinys: reglamentavimas ir praktinės teisinės problemos“ analizuojamas vienas interneto turinio segmentas – žalingas turinys, pateikiama jo samprata ir apimtis, reglamentavimo problemos, tačiau plačiau nenagrinėjama atskirų žalingo turinio reguliavimo subjektų veikla, o 2007 metų Igno Vajegos baigiamajame darbe „Elgesio kodeksai: jų vieta, reikšmė reguliuojant neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose“ nagrinėjama viena interneto turinio savireguliacijos rūšis – elgesio kodeksai.

Šio darbo aktualumas ir reikalingumas grindžiamas tuo, kad interneto turinio reguliavimo ar kontrolės tema iš esmės Lietuvos Respublikos autorių nėra plačiai nagrinėta: moksliniuose darbuose daugiausia keliama žalingos informacijos sklaidos internete problemos, tačiau neanalizuojama konkrečių interneto turinio kontrolės subjektų (internetu vartotojų, interneto paslaugų ar turinio teikėjų, interneto bendruomenių) veikla, atsakomybė, įsipareigojimai kovojant su neteisėtu turiniu elektroninėje erdvėje. Todėl šiame magistro darbe bus plačiau nagrinėjama vieno konkretaus subjekto – interneto paslaugų teikėjų – veikla kontroliuojant neteisėtą turinį elektroninėje erdvėje, kokia yra šio subjekto teisinė atsakomybė ir pareigos interneto turinio kontrolės srityje.

Darbo objektas: Interneto paslaugų teikėjų atsakomybė ir pareigos už neteisėto turinio informacijos ribojimą elektroninėje erdvėje.

Darbo dalykas: Interneto paslaugų teikėjų atsakomybės ir jiems taikomų įpareigojimų, susijusių su neteisėto turinio informacijos elektroninėje erdvėje ribojimo kontrole, teisinis reglamentavimas.

Problema: Šiame darbe nagrinėjamos neteisėtos ir žalingo turinio elektroninėje erdvėje reguliavimo, susijusio su interneto paslaugų teikėjų veikla reglamentavimo problemos. Keliamas klausimas, kokia yra interneto paslaugų teikėjo atsakomybė už neteisėtos ir žalingos informacijos turinį, kuris yra platinamas per jo infrastruktūrą ir kokioms sąlygoms esant ši atsakomybė atsiranda.

⁷ Kiškis M. First Steps in Internet Regulation in Lithuania. // Amsterdam Conference: Reflections on Freedom of the Media and the Internet, June 2003.

⁸ Civilka M., Lamanaukas T., Osinaitė G., Sauliūnas D., Štītis D., Toliušis S., Ulevičius L., Informacinių technologijų teisė. Vilnius : NVO Teisės institutas, 2004.

⁹ Meškauskaitė L. Žiniasklaidos teisė : visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai. Vilnius : Teisinės informacijos centras, 2004.

Tikslas: Išanalizuoti interneto paslaugų teikėjų atsakomybės bei jiems taikomų įpareigojimų už neteisėto turinio informaciją elektroninėje erdvėje reglamentavimą.

Tiksliui pasiekti keliami tokie **uždaviniai:**

1. Išanalizuoti bendrąsias interneto turinio reguliavimo nuostatas.
2. Atskleisti interneto paslaugų teikėjų sampratą ir atsakomybės ribas pagal skirtingus interneto paslaugų teikėjų teisinio reguliavimo režimus.
3. Išanalizuoti įpareigojimų interneto paslaugų teikėjams dėl neteisėtos informacijos apribojimo elektroninėje erdvėje pavyzdžius Lietuvoje ir pasaulyje.
4. Išanalizuoti interneto paslaugų teikėjų vaidmenį ribojant prieigą prie neteisėto turinio informacijos savireguliacijos procesuose.

Metodai: Tiriant neteisėto ir žalingo turinio elektroninėje erdvėje reguliavimo, susijusio su interneto paslaugų teikėjų veikla reglamentavimo problemas buvo remiamasi analizės, lyginamuoju, loginiu, interpretavimo, apibendrinimo metodais. Darbo išvados motyvuojamos atsižvelgiant į šios srities teisės mokslininkų pasiūlymus, Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktų bei teismų praktikos analizės rezultatus. Naudojantis pagrindiniais teoriniais metodais: analizės, lyginamuoju buvo lyginami Lietuvos ir Europos Sąjungos šalių teisės aktai, teismų praktika, mokslinė literatūra. Loginis metodas darbe naudojamas siekiant nustatyti Lietuvos Respublikos teisės aktų normų, susijusių su neteisėto turinio elektroninėje erdvėje reglamentavimu, turinį bei atskleisti jo trūkumus. Apibendrinimo, interpretavimo, alternatyvos metodai darbe reikalingi nagrinėjant skirtingas užsienio šalių bei Lietuvos mokslininkų nuomones, darant jų apibendrinimus, formuojant teisinius pasiūlymus.

Magistrinio darbo struktūra: Magistro darbą sudaro įvadas, keturi skyriai, baigiamojo darbo išvados, santrauka (lietuvių ir anglų kalba), bei literatūros sąrašas. Kiekvienas skyrius suskirstytas į poskyrius pagal nagrinėjamų klausimų pobūdį ir aspektą.

Dauguma valstybių vienu ar kitu būdu reguliuoja internete skelbiamą turinį: arba per bendruosius viešosios informacijos publikavimą reglamentuojančius teisės aktus, arba per specialiai internetui skirtas teisės normas. Šiame darbe analizuojant mokslinę teisinę literatūrą, nacionalinius teisės aktus bei Europos Sąjungos institucijų priimtus teisinius dokumentus reglamentuojančius interneto paslaugų teikėjų atsakomybę už neteisėtą turinį elektroninėje erdvėje, bus nagrinėjama kokios yra interneto paslaugų teikėjų atsakomybės ribos kontroliuojant interneto prieigą prie neteisėto turinio informacijos internete, bei interneto paslaugų teikėjams taikomi įpareigojimai.

Pagrindinės darbe vartojamos sąvokos:

1. *Neteisėtas turinys (neskelbtina informacija)* – informacija, kurios paviešinimas ir (ar) platinimas yra uždraustas Lietuvos Respublikos įstatymais.¹⁰

2. *Žalingas turinys (ribojama informacija)* - viešoji informacija, kenkianti nepilnamečių fiziniam, protiniam ir doroviniam vystymuisi, kurios platinimas ribojamas siekiant apsaugoti nepilnamečius, kaip to reikalauja Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio įstatymas bei kiti nacionaliniai teisės aktai, Jungtinių Tautų Organizacijos Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys.¹¹

3. *Informacinės visuomenės paslaugos* – paprastai už atlyginimą elektroninėmis priemonėmis ir per atstumą individualiu informacinės visuomenės paslaugos gavėjo prašymu teikiamos paslaugos.¹²

4. *Teikėjas* – ūkio subjektas, teikiantis viešuosius ryšių tinklus, viešąsias elektroninių ryšių paslaugas ir (ar) informacinės visuomenės tarpines paslaugas, teikiamas viešaisiais ryšių tinklais.¹³

5. *Tinklo (internetu) paslaugų teikėjai (IPT)*– Lietuvos Respublikoje įregistruotas juridinis asmuo, teikiantis informacijos perdavimo viešo naudojimo kompiuterių tinklais arba prieigos prie šių tinklų paslaugas.¹⁴

6. *Viešo naudojimo kompiuterių tinklas* - bendros prieigos informacinis tinklas (visu pirma - internetas), tarptinklinės sąveikos protokolų pagalba vienijantis techninę įrangą (kompiuterius) ir tinklus, priklausančius informacinių resursų ir telekomunikacijų paslaugų teikėjams, kitiems juridiniams bei fiziniams asmenims. Tarpusavyje sujungti vidaus kompiuterių tinklai taip pat laikomi viešo naudojimo kompiuterių tinklais.¹⁵

¹⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 24-1002.

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 24-1002.

¹² Lietuvos Respublikos Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas. // Valstybės žinios. 2006, Nr. 65-2380.

¹³ Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus įsakymas „Dėl nacionalinio elektroninių ryšių tinklų ir informacijos saugumo incidentų tyrimų padalinio veiklos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 36-1419.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 24-1002.

¹⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Viešo naudojimo

7. **Elektroninės visuomenės informavimo priemonės** – tai visuomenės informavimo priemonių (spaudos leidinių, televizijos, radijo) tinklapiai (informacinės svetainės), kuriuose elektronine forma perteikiama viešoji informacija, platinama įprastu būdu, nesvarbu, ar į tinklapį (informacinę svetainę) perkeliamas visas turinys, ar tik jo dalis. Elektronines visuomenės informavimo priemones įstatymų nustatyta tvarka gali kurti ir kiti fiziniai bei juridiniai asmenys, pageidaujantys vykdyti arba faktiškai vykdantys visuomenės informavimo veiklą viešo naudojimo kompiuterių tinkluose. Elektroninėmis visuomenės informavimo priemonėmis nelaikomi valstybės institucijų ir pareigūnų tinklapiai (informacinės svetainės), skirti oficialiems dokumentams ir informacijai apie valstybės institucijos darbą platinti, taip pat asmenų privatūs tinklapiai (informacinės svetainės), kuriuose talpinama informacija apie pačius tinklapio (informacinės svetainės) įkūrėjus, jų duomenys, kūriniai, informacija apie jų gaminamą ir parduodamą produkciją, teikiamas paslaugas ir pan.¹⁶

8. **Informacijos platinimas viešo naudojimo kompiuterių tinkluose** - informacijos patalpinimas elektroninėse visuomenės informavimo priemonėse arba kituose tinklapiuose (informacijos svetainėse), siuntimas elektroniniu paštu neapibrėžtam gavėjų kiekiui arba pagal iš anksto sudarytus sąrašus, skleidimas elektroninėse konferencijose arba teikimas visuomenei kitokiu viešai prieinamu būdu viešo naudojimo kompiuterių tinkluose, nepriklausomai nuo to, ar paslauga mokama.¹⁷

kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 24-1002.

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 24-1002.

¹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 24-1002.

1. INTERNETO TURINIO REGULIAVIMO BENDROSIOS NUOSTATOS

Istatymų leidėjai ir akademinė bendruomenė tarptautiniu mastu sutaria, kad internetas sukuria aplinką, kurioje laisvai gali plisti tokios modernios demokratinės visuomenės pamatinės vertybės kaip žodžio, nuomonės, įsitikinimų ar sąžinės laisvės.¹⁸ Internete gausu naudingos, lengvai prieinamos, visų socialinių grupių poreikius tenkinančios informacijos, tačiau galimybe siųsti didelius kiekius informacijos už sąlyginai nedidelę kainą daugeliui vartotojų visame pasaulyje pasinaudoja ir interneto bendruomenės nariai, kurie turi ne pačių geriausių ketinimų. Šitaip internetas tampa tokia erdve, kurioje sparčiai daugėja vykdomos neteisėtos veiklos, tokios kaip vaikų pornografijos platinimas, smurtinės, rasinę neapykantą kurstančios informacijos skleidimas, intelektinių teisių pažeidimų skaičiaus augimas. Todėl kartu su teisėta, naudinga ir reikalinga informacija elektroninėje erdvėje egzistuoja ir potencialiai nepageidaujama informacija, kurios turinys gali pažeisti valstybės ar visuomenės saugomas vertybes bei vartotojų interesus. Tai informacija, kuri daro žalą pažeidžiamoms socialinėms grupėms (pavyzdžiui nepilnamečiams) ir visai visuomenei, taip pat turinys, kurio skelbimą ir platinimą riboja arba draudžia teisės aktai.¹⁹ Nuolat didėjant interneto paslaugų naudotojų skaičiui, auga ir tokio nepageidaujamo turinio informacijos mastai, o nevaržomas tokios informacijos platinimas kelia pavojų demokratinėms teisėms ir laisvėms.²⁰ Tokios priežastys sukelia būtinybę imtis interneto turinio reglamentavimo priemonių.

Kadangi interneto turinio reglamentavimo tradicijos dar nėra tvirtai susiklosčiusios, bet kokios interneto turinio kontrolės priemonės asocijuojasi su cenzūra. Tai visuomenei kelia nerimą dėl galbūt pažeidžiamų jų teisių: ribojamos žodžio ir išraiškos laisvės bei teisės į informaciją.²¹ Kad internete skelbiamos informacijos turinio reguliavimas netaptų valdžios įrankiu pažeidinėti asmens konstitucines teises ir laisves ar daryti įtaką visuomenės nuomonei, šis procesas turi būti skaidrus ir proporcingas siekiamam rezultatui.

¹⁸ Kiškis M. First Steps in Internet Regulation in Lithuania. // Amsterdam Conference: Reflections on Freedom of the Media and the Internet, June 2003. Prieiga per internetą: < <http://www.osce.org/fom/32409> >. [Žiūrėta: 2011-05-16]

¹⁹ Kiškis M., Petrauskas R., Rotomskis I., Štītis D. Teisės informatika ir informatikos teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 52.

²⁰ Kiškis M. First Steps in Internet Regulation in Lithuania. // Amsterdam Conference: Reflections on Freedom of the Media and the Internet, June 2003. Prieiga per internetą: < <http://www.osce.org/fom/32409> >. [Žiūrėta: 2011-05-16]

²¹ Kiškis M., Petrauskas R., Rotomskis I., Štītis D. Teisės informatika ir informatikos teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 52.

1.1. Interneto turinio reguliavimo būdai

Visuomeniniams santykiams reguliuoti skiriame imperatyvų ir dispozityvų reguliavimo metodus. Internetinių santykių reguliavime valstybės vaidmuo yra silpnesnis, todėl jiems labiau yra tinkamas dispozityvus visuomeninių santykių reguliavimo metodas²², taikomas interneto savireguliacijos procesams, kurių subjektais gali būti interneto vartotojai, interneto paslaugų ir turinio teikėjai, bei interneto bendruomenė. Vis dėlto valstybės vaidmuo interneto santykių reguliavime nėra nereikšmingas – valstybė yra valstybinio interneto turinio reguliavimo subjektas. Internete vykdomus nusikaltimus ir kitus teisės pažeidimus tiria valstybės institucijos, tokios kaip, policija, prokuratūra, teismai ir kitos. Įtarus nusikalstamas veikas, interneto paslaugų teikėjai patys perduoda tam tikrą informaciją valstybės institucijoms arba vienokių ar kitokių priemonių imtis juos įpareigoja, interneto paslaugų teikėjų atsakomybę, teises ir pareigas reglamentuojantys teisės aktai.

Paprasčiausias būdas interneto vartotojui apsiginti nuo elektroninėje erdvėje tykančių pavojų ir reguliuoti interneto turinį, pačiam imtis priemonių įdiegiant tam tikras kompiuterines programas apsaugančias nuo nepageidaujamos informacijos, kompiuterinių virusų ir kitų pavojų. Interneto paslaugų tiekėjai taip pat gali imtis tam tikrų veiksmų – nustatyti taisykles, kurių privalo laikytis IPT paslaugomis besinaudojantys vartotojai. Jeigu vartotojai tokių taisyklių nesilaiko, su jais nutraukiamos paslaugų teikimo sutartys.

Kitas būdas reguliuoti interneto santykius – interneto bendruomenės savireguliacija internete. Savireguliacija yra vienas iš pagrindinių ir veiksmingiausių interneto reguliavimo būdų. Interneto bendruomenės savireguliacija yra kolektyvinis reguliavimas, dėl kurio tarpusavyje susitaria interneto paslaugų ar turinio teikėjai ir vartotojai, siekiant suderinti bendrus interesus be valstybės pagalbos. Taigi savireguliacija yra teisės subjektų daugumos suderinta valia be valstybės įsikišimo, todėl ji iš esmės atlieka tas pačias funkcijas kaip ir valstybės sankcionuota teisė.²³ Tačiau kad savireguliacija būtų veiksminga ir būtų efektyviai sprendžiami interneto turinio reguliavimo klausimai, ji turi remtis sisteminiu požiūriu – pasitelkiant technologijas, bendras jėgas ir kompetencijas kartu dėl bendro tikslo, saugesnio interneto, turi veikti valdžios institucijos, interneto paslaugų teikėjai ir piliečiai, nes tik šitaip galima pasiekti rezultatų net tik nacionaliniu ar regioniniu lygiu, bet ir tarptautiniu.²⁴

²² Civilka M., Lamanauskas T., Osinaitė G., Sauliūnas D., Štivilis D., Toliušis S., Ulevičius L. Informacinių technologijų teisė. Vilnius: NVO Teisės institutas. 2004. p. 38.

²³ Civilka M., Lamanauskas T., Osinaitė G., Sauliūnas D., Štivilis D., Toliušis S., Ulevičius L. Informacinių technologijų teisė. Vilnius: NVO Teisės institutas. 2004. p. 39 – 40.

²⁴ Bertelsmann Foundation. Self-regulation of Internet Content. 1999. p. 20. Prieiga per internetą: <<http://www.cdt.org/speech/BertelsmannProposal.pdf>> [Žiūrėta 2011-06-14].

Savireguliacija yra skatinama valdžios institucijų pabrėžiant tokius jos privalumus, kaip greitas, pigus, veiksmingas pažeidimo pašalinimas, galimybė reaguoti į nepriimtina, nors ir teisėtą elgesį. Tačiau savireguliacija turi ir trūkumų: jos priemonės negali būti priverstinai įvykdomos, gali tapti didesnę įtaką turinčių interneto paslaugų teikėjų piknaudžiavimo įrankiu.²⁵

Viena iš interneto bendruomenės savireguliacijos atsiradimo priedaidų yra interneto paslaugų teikėjų teisinės atsakomybės už vartotojų skleidžiamą turinį internete įtvirtinimas teisės aktuose. Europos Sąjungos teisės aktai skatina interneto turinio savireguliaciją tokiomis priemonėmis, kaip elgesio kodeksų (angl. – *Codes of Conduct*) kūrimas ir „karštųjų linijų“ (angl. – *hotlines*) steigimas, interneto vartotojų informavimas vykdant įvairaus pobūdžio švietimo iniciatyvas. Šios savireguliacijos priemonės bus plačiau aptartos darbo ketvirtame skyriuje.

1.2. Interneto turinio reguliavimo principai: neteisėtas ir žalingas turinys

Internetas vartotojams suteikė beveik neribotą prieigą prie didelio informacijos kiekio visame pasaulyje ir vis platesnis jo naudojimas išplėtė saviraiškos laisves – ko pasekmė anonimiškumas, atsakomybės už nekokybišką turinį nebuvimas bei žalingo ar netgi draudžiamo turinio gausa internete. Kad galėtume išskirti IPT atsakomybę ir pareigas kontroliuojant interneto turinį turime susipažinti su neteisėto ir žalingo turinio sąvokomis ir kaip jos pasireiškia elektroninėje erdvėje. Internetas nepaisant jo išskirtinių savybių yra visuomenės informavimo priemonė, todėl kalbant apie internete skelbiamą turinį turime omenyje, kad tai yra viešai prieinama informacija. Pagal Visuomenės informavimo įstatymo²⁶ 2 str. 59 d. viešoji informacija - tai informaciją, skirta „viešai skleisti, išskyrus žmogaus teises į privataus gyvenimo apsaugą užtikrinimo požiūriu neskelbtina informacija apie žmogaus asmeninį ir jo šeimos gyvenimą, jo sveikatą ir kt., taip pat informaciją, kuri pagal Lietuvos Respublikos įstatymus negali būti viešai skleidžiama“. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatyme²⁷ internetinėmis visuomenės informavimo priemonėmis yra laikomos visos informavimo priemonės, paprastai už atlyginimą teikiančios informaciją elektroniniu būdu ar per atstumą individualiu vartotojo prašymu. Kitame teisės akte, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintoje Viešojo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos²⁸ 4 punkte elektroninės visuomenės informavimo priemonės suprantamos kaip

²⁵ Civiška M., Lamanauskas T., Osinaitė G., Sauliūnas D., Štītis D., Toliušis S., Ulevičius L. Informacinių technologijų teisė. Vilnius: NVO Teisės institutas. 2004. p. 40.

²⁶ Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas. // Valstybės žinios. 2006-07-27, Nr. 82-3254.

²⁷ Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas. // Valstybės žinios. 2006-07-27, Nr. 82-3254.

²⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Viešo naudojimo

visuomenės informavimo priemonių interneto tinklalapiai, kuriuose elektroninė forma pateikiama viešoji informacija. Vis dėlto tam tikra viešoji informacija nėra laikoma elektroninės visuomenės informavimo priemonėmis: valstybės institucijų ir įstaigų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų interneto tinklalapiai, skirti platinti oficialius dokumentus ir informaciją apie valstybės institucijos darbą, taip pat asmenų privatūs tinklalapiai, kuriuose pateikta informacija apie interneto tinklapių įkūrėjus, jų duomenys, kūriniai, informacija apie jų gaminamą ar parduodamą informaciją, teikiamas paslaugas ir kt. Dėl to, dalis interneto tinklapių, nėra kontroliuojami dėl juose pateikiamos neskelbtinos ar ribojamos informacijos.

Keliantis problemų interneto turinys tiek tarptautinių organizacijų²⁹, tiek ES teisės aktuose³⁰ skiriamas į dvi grupes: neteisėtą turinį ir žalingą turinį. Neteisėtu turiniu (kituose šaltiniuose sutinkama draudžiamo turinio ar informacijos sąvoka turi tą pačią reikšmę) vadiname informaciją, kuri yra uždrausta skelbti ir platinti valstybės įstatymais. Toks turinys paprasta siejamas su vaikų pornografija ir kitomis nusikalstamomis veikomis (terorizmas, sabotžas, šmeižimas, sukčiavimas), taip pat informacija apie privatų asmens gyvenimą, rasistinio, ekstremistinio, fašistinio ir panašaus turinio informacija.³¹ Tai kas laikoma neteisėto turinio informacija apibrėžia valstybių įstatymai, todėl tokios draudžiamos informacijos apimtis ir atsakomybė už jos skelbimą gali būti skirtinga³², pavyzdžiui informacija, kuri pripažįstama neteisėta ir draudžiama vienoje valstybėje, kitoje – gali būti laikoma tik žalinga arba visai nekelianti jokio pavojaus ar grėsmės jokiai socialinei grupei.

Žalingu turiniu laikoma tokia informacija, kuri gali turėti neigiamą poveikį nepilnamečiams asmenims ar kitoms pažeidžiamoms socialinėms grupėms, pavyzdžiui informacija apie alkoholį, tabaką, azartinius žaidimus, pornografinio, erotinio ar smurtinio pobūdžio turinys³³ arba žeisti kitų asmenų jausmus, vertybes, kaip tam tikrų nuomonių, politinių minčių reiškimas³⁴. Žalingas turinys turi

kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 24-1002.

²⁹ UNESCO, EBPO ar kt.

³⁰ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 23 October 1996 - Illegal and Harmful Content on the Internet (COM (96) 487 final – not published in the Official Journal). Prieiga per internetą: < <http://europa.eu.int/ISPO/legal/en/internet/communic.html> >. [Žiūrėta: 2011-03-08]

³¹ Kiškis M., Petrauskas R., Rotomskis I., Štītis D. Teisės informatika ir informatikos teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 55.

³² Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 23 October 1996 - Illegal and Harmful Content on the Internet (COM (96) 487 final – not published in the Official Journal). Prieiga per internetą: < <http://europa.eu.int/ISPO/legal/en/internet/communic.html> >. [Žiūrėta: 2011-03-08].

³³ Kiškis M., Petrauskas R., Rotomskis I., Štītis D. Teisės informatika ir informatikos teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 55.

³⁴ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 23 October 1996 - Illegal and Harmful Content on the Internet (COM (96) 487 final – not

būti ribojamas dėl savo poveikio nepilnamečiamas, tačiau jis nėra neteisėtas ir negali būti draudžiama juo naudotis pilnamečiams asmenims, kuriems jis ir yra skirtas.

Kas yra neskelbtina informacija Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo priemonėse reglamentuojama Visuomenės informavimo įstatyme³⁵. Tai informacija, kurioje:

- 1) raginama prievarta keisti Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką;
- 2) skatinama kėsintis į Lietuvos Respublikos suverenumą, jos teritorijos vientisumą;
- 3) kurstomas karas, tautinė, rasinė, religinė, socialinė bei lyčių neapykanta;
- 4) platinama, propaguojama ar reklamuojama pornografija, taip pat propaguojamos ir (ar) reklamuojamos seksualinės paslaugos, seksualiniai iškreipimai;
- 5) propaguojamos ir (ar) reklamuojamos narkotinės ar psichotropinės medžiagos;
- 6) yra dezinformacijos ar informacijos, šmeižiančios, įžeidžiančios žmogų, žeminančios jo garbę ir orumą;
- 7) yra informacijos, pažeidžiančios nekaltumo prezumpciją arba kliudančios teisminės valdžios nešališkumui;
- 8) yra valstybės ar tarnybos paslapčių;
- 9) yra komercinių ar pramoninių paslapčių, nepriklausančių informacijos platintojui;
- 10) kita informacija, kuri pagal galiojančius norminius teisės aktus yra neskelbtina.

Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme įtvirtinta neskelbiama ir ribotai skelbiama informacija iš esmės atitinka Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio įstatyme nurodytą neskelbtinos informacijos sąvoką. Tačiau nei vienas šių įstatymų nenurodo, kokio turinio informacijos skelbimas turėtų būti ribojamas ar draudžiamas. Tuo tarpu ribojamos informacijos samprata susijusi su nepilnamečiais asmenimis – tai erotinio, smurtinio turinio informacija, alkoholio ar tabako reklama, bei kita informacija kenkianti nepilnamečių fiziniam, protiniam ir doroviniam vystymuisi. Tokios informacijos platinimas ribojamas, siekiant apsaugoti nepilnamečius, kaip to reikalauja Jungtinių Tautų Organizacijos vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys bei galiojantys teisės aktai. Taigi galime teigti, kad nepilnamečių asmenų apsauga nuo jiems žalingos informacijos yra Lietuvos tarptautinis įsipareigojimas.³⁶

Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribotinos viešosios informacijos platinimo tvarkos 5 punktas draudžia viešo naudojimo kompiuterių tinkluose skelbti ir

published in the Official Journal). Prieiga per internetą: < <http://europa.eu.int/ISPO/legal/en/internet/communic.html> >. [Žiūrėta: 2011-03-08].

³⁵ Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas. // Valstybės žinios. 2006-07-27, Nr. 82-3254.

³⁶ Meškauskaitė L. Žiniasklaidos teisė : visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai. Vilnius : Teisinės informacijos centras, 2004. P. 74.

platinti neskelbtiną ar žalingo turinio informaciją, nustatytą Lietuvos Respublikos įstatymuose. Šis teisės aktas taip pat draudžia neskelbtiną arba ribojamą viešąją informaciją laikyti laisvai prieinamą Lietuvos Respublikos teritorijoje esančiose tarnybinėse stotyse, skleisti elektroninėse konferencijose, siųsti elektroniniu paštu neapibrėžtam gavėjų skaičiui arba kitaip platinti viešojo naudojimo kompiuterių tinkluose, kai ribojama viešojo informacija gali būti laisvai prieinama nepilnamečiams.

Už minėtuose įstatymuose nustatytus pažeidimus Lietuvos Respublikos teisės aktai nustato administracinę, civilinę ar baudžiamąją atsakomybę.

1.3. Interneto paslaugų teikėjų samprata

Interneto paslaugų teikėjais galima vadinti subjektus, kurie užtikrina interneto techninės infrastruktūros funkcionavimą. Įvairiose valstybėse teisės aktai skirtingai vertina šių subjektų atsakomybę už informacijos turinį internete taip pat ir dėl tos priežasties, kad nėra plačiai vartojamos ir vienodai aiškinamos interneto tarpininkų ar interneto paslaugų teikėjų sąvokos. Kalbant apie interneto tarpininkus yra vartojamos tokios sąvokos kaip interneto paslaugų teikėjai (angl. *Internet Service Providers*), interneto prieigos teikėjai (angl. *Internet Access Providers*), informacinės visuomenės paslaugų teikėjai (angl. *Information Society Services Providers*) ar interneto tarpinių paslaugų teikėjai (angl. *Online Intermediary Service Providers*).

Teisinėje literatūroje galima sutikti interneto tarpininkų skirstymą į dvi grupes³⁷. Pirmoji grupė – tai interneto paslaugų teikėjai (IPT). Žodynas *Webopaedia* IPT apibrėžia kaip „...ūkio subjektas, kuris teikia interneto prieigos paslaugas. Už mėnesinį mokestį paslaugų teikėjas suteikia programinės įrangos paketą, vartotojo vardą, slaptažodį ir prisijungimo numerį. Įsigijus modemą, galima jungtis prie interneto ir naršyti pasauliniame tinkle bei siųsti bei gauti elektroninius laiškus. Be to, IPT teikia paslaugas ne tik vartotojams, bet ir dideliems ūkio subjektams, aprūpindamas juos tiesioginiu ryšiu prie interneto. IPT taip pat gali būti vadinami interneto prieigos paslaugų teikėjais“.³⁸ Nors šis IPT apibrėžimas neabejotinai apima vieną iš IPT verslo modelių (prieigos prie interneto teikimą), jis tiksliai neapibūdina IPT sąvokos. Pastaruoju metu nuolat vystantis informacinėms technologijoms bei augant konkurencijai tarp pačių IPT, atsiranda poreikis vartotojams teikti vis daugiau paslaugų, todėl patys didžiausi rinkoje veikiantys IPT gali pasiūlyti ryšių paslaugas, kurios apima ne tik interneto paslaugas, bet ir telekomunikacijų ar televizijos paslaugas.

Kita interneto tarpininkų rūšis būtų paslaugų teikėjai, kurie teikia ne pagrindines interneto prieigos paslaugas, bet kitas svarbias prieglobos (ang. *Hosting*), turinio talpinimo, perdavimo, „spartinimo“

³⁷ Reed Ch., Angel J. Computer law, 6th ed. Oxford: 2007. P. 233.

³⁸ Webopaedia žodynas. Prieiga per internetą <<http://www.webopaedia.com/TERM/I/ISP.html>>. [Žiūrėta: 2011-03-10]

(ang. *Caching*) paslaugas³⁹. Šie interneto paslaugų teikėjai valdo tarnybines stotis (serverius), kuriose yra talpinamas trečiųjų asmenų sukurtas turinys. Šias paslaugas gali teikti ir didieji interneto paslaugų teikėjai, teikiantys interneto prieigos paslaugas, ir kiti subjektai, teikiantys tik konkrečias interneto infrastruktūros paslaugas.

Kai kurie autoriai interneto turinio kontrolę skirsto į vidinę (ang. *Input control*) ir išorinę (ang. *Output control*).⁴⁰ Atitinkamai pagal kontrolės rūšį skiriasi ir šioms kontrolės rūšims priskiriami interneto paslaugų teikėjai. Nors kai kurie interneto paslaugų teikėjai gali tuo pačiu metu atlikti ir vidines ir išorines turinio kontrolės funkcijas, tačiau atliekami veiksmai bus skirtingi, dėl skirtingo interneto paslaugų teikėjo vaidmens, todėl ir teisinė atsakomybė už jas bus skirtinga. Vidinę interneto turinio kontrolę atlieka interneto paslaugų teikėjai teikiantys vienokios ar kitokios informacijos turinį, taip pat paslaugų teikėjai, kurie talpiną šį turinį ir interneto prieigos teikėjai. Išorinę interneto turinio kontrolę paprastai vykdo pats interneto vartotojas, įdiegdamas įvairias kompiuterines programas, filtruojančias nepageidaujamo turinio informaciją internete, arba išorinės prieigos prie interneto teikėjai, pavyzdžiui mokyklos, universitetai, viešos bibliotekos, interneto kavinės, kuriems taip pat dažnai nustatyti įpareigojimai naudoti priemones, mažinančias galimybę pasiekti nepageidaujamą interneto turinį.

Besivystant technologijoms ir atsirandant naujoms interneto paslaugoms, vis didėja ir interneto tarpininkų skaičius, todėl visame pasaulyje atsakomybės už pateikiamą turinį internete klausimai tapo svarbūs ne tik palyginti mažai tradicinei IPT bendruomenei – Yahoo!, CompuServe, AOL – bet taip pat plačiam spektrui naujų interneto tarpininkų, teikiančių informacijos talpinimo, perdavimo, saugojimo paslaugas⁴¹:

- elektroninės parduotuvės, kuriose galima įsigyti ir skaitmeninių, ir įprastų prekių ir paslaugų (pavyzdžiui Amazon, Tesco Online); pažinčių ir socialiniai tinklalapiai; elektroniniai aukcionai (Ebay, QXL).
- interneto portalai, užimantys plačią interneto tarpininkų grupę, kurie suteikia galimybę viename portale gauti daug skirtingos informacijos: orų prognozę, naujienas, pramogas, žaidimus, horoskopus, aukcionus, programinės įrangos parsisiuntimą, socialinius tinklapius ir pan.;

³⁹ Reed Ch., Angel J. Computer law, 6th ed. Oxford: 2007. P. 234.

⁴⁰ Timofeeva A. Y. Establishing legal order in the digital world: local laws and internet content regulation. P. 4. Prieiga per internetą: < http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=889021 > [Žiūrėta: 2011-06-03].

⁴¹ Edwards L., Waelde Ch. Online Intermediaries and Liability for Copyright Infringement. Prieiga per internetą: < <http://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/2305/1/wipo-onlineintermediaries.pdf> > [Žiūrėta: 2011-06-03].

- Informaciniai interneto tinklapiai, suteikiantys vartotojams galimybę rašyti komentarus ar atsiliepimus;
- Programinės įrangos ir žaidimų kūrėjai (Microsoft, Sun), kurie suteikia galimybę vartotojams parsisiųsti kompiuterines programas internetu;
- Tradicinės visuomenės informavimo priemonės žengia į elektroninę erdvę ir tampa skaitmeninės (BBCi, New York Times, Wall Street Journal);
- Interneto svetainės, kuriose pateikiamos nuorodos į kitų tinklalapių ir svetainių straipsnius, taip sudarant galimybę vartotojams vienoje svetainėje patogiai skaityti daugelio naujienų portalų straipsnius;
 - Universitetai;
 - Bibliotekos ir registrai siūlo prieigą prie skaitmeninio turinio;
 - Interneto dienoraščiai – blog'ai (*Moveable Type, Blogger, LiveJournal*);
 - Pokalbių kambariai (*chatrooms*);
 - Asmeniniai ar institucijų tinklalapiai, kuriuose gali būti skelbiamas turinys, sukurtas trečiųjų šalių ar nuorodos į tokį turinį.

Interneto paslaugų teikėjų vaidmuo interneto funkcionavimui yra labai svarbus, nes tai jie sudaro galimybę vartotojams prisijungti prie interneto, siųsti, gauti ir talpinti informaciją, o tiesioginis vartotojo prisijungimas be interneto paslaugos teikėjo iš esmės nėra galimas. Interneto paslaugų teikėjas turi ryšį su galutiniu vartotoju (angl. *end-user*).⁴² Interneto vartotojas, kuris savo prižiūrime interneto svetainėje leidžia kitiems asmenims talpinti ar saugoti informaciją, taip pat tampa interneto tarpininku.⁴³

Lietuvos Respublikos Informacinės visuomenės paslaugų įstatyme ir Europos Sąjungos Elektroninės komercijos direktyvoje vartojama informacinės visuomenės paslaugos teikėjo sąvoka. Ši sąvoka daug platesnė už interneto paslaugų teikėjo, arba interneto tarpininko sąvoką – ji apima įvairias paslaugas teikiamas per atstumą elektroninėje erdvėje, todėl informacinės paslaugos teikėju gali būti laikomas pavyzdžiui ir bankas, per kurį vykdomi elektroniniai atsiskaitymai, įmonė, pristatanti prekes ir pan. Šiame darbe šie teisės aktai bus analizuojami tiek, kiek bus susiję su interneto paslaugų teikėjų atsakomybe ir pareigomis už neteisėtą informacijos turinį internete, todėl informacinės visuomenės paslaugų teikėjo sąvoka bus suprantama siauriau, kaip interneto paslaugų teikėjo sąvoka.

⁴² Ahlert Ch., Marsden Ch., Young Ch. How 'Liberty' Disappeared from Cyberspace: The Mystery Shopper Tests Internet Content Self-Regulation. P.4. Prieiga per internetą: <http://pcmlp.socleg.ox.ac.uk/sites/pcmlp.socleg.ox.ac.uk/files/liberty.pdf>. [Žiūrėta: 2011-06-05].

⁴³ Kiškis M., Petrauskas R., Rotomskis I., Štītis D. Teisės informatika ir informatikos teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 66.

Taigi interneto tarpininkai yra interneto prieigos paslaugų teikėjai, įvairaus turinio interneto puslapiai, svetainės, portalai, kuriuose vartotojams yra sudarytos galimybės pateikti tam tikrą informaciją: rašyti komentarus, atsiliepimus, interneto dienoraščius (*blog*‘us), dalintis nuotraukomis, vaizdo įrašais ir pan. Abi šias interneto tarpininkų rūšis, interneto prieigos teikėjus ir kitus interneto technines infrastruktūros funkcionavimo paslaugas teikiančius subjektus, galime vadinti interneto paslaugų teikėjų sąvoka. Kituose šio darbo skyriuose bus detaliau analizuojama interneto paslaugų teikėjų atsakomybė ir pareigos dėl neteisėto turinio informacijos internete.

1.4. Skyriaus apibendrinimas

Internetu gausu naudingos, lengvai prieinamos visų socialinių grupių poreikius tenkinančios informacijos, tačiau dėl tokių interneto savybių kaip valstybių „sienų“ nebuvimas, sudėtinga kontrolė, internetas tampa tokia erdve, kurioje sparčiai daugėja vykdomos neteisėtos veiklos: platinama vaikų pornografija, skleidžiama smurtinė, rasinę neapykantą kurstanti informacija, auga intelektinių teisių pažeidimų skaičius. Nepageidaujamo turinio informacija internete tampa iššūkiu demokratinių valstybių saugomoms žmogaus teisėms ir laisvėms, pažeidžia valstybės ar visuomenės saugomas vertybes bei vartotojų interesus. Iš to kyla būtinybė reguliuoti interneto turinį, pasitelkiant įvairius teisinio reguliavimo metodus: valstybinį reguliavimą imperatyviomis ir dispozityviomis teisės normomis, savireguliaciją, vykdomą interneto paslaugų teikėjų, individualių vartotojų, tarptautinių ar nacionalinių nevyriausybinių organizacijų.

Interneto turinio teisinės kontrolės srityje svarbų vaidmenį atlieka interneto paslaugų teikėjai, turintys ryšį su galutiniu interneto vartotoju, kuriam teikia interneto prieigą ir kitas interneto technines infrastruktūros funkcionavimo paslaugas.

2. INTERNETO PASLAUGŲ TEIKĖJŲ ATSAKOMYBĖS KLAUSIMAI

Interneto paslaugų teikėjų atsakomybės klausimai už tam tikros informacijos turinį elektroninėje erdvėje buvo viena pirmųjų problemų plačiai aprašoma spaudos puslapiuose, kėlusį interneto bendruomenės susirūpinimą dėl dar pakankamai jaunos interneto industrijos greito augimo ir plitimo bei atkreipusi teisininkų bei kitų savo srities specialistų dėmesį į internete egzistuojančias problemas. Iš esmės, pirmosios šios srities bylos buvo nagrinėjamos JAV ir buvo susijusios su didžiųjų interneto paslaugų teikėjų (AOL ar CompuServe) atsakomybe už skelbimą, talpinimą, saugojimą ar perdavimą neteisėto turinio informaciją: baudžiamosiose ar civilinėse bylose dėl įžeidimo, tikrovės neatitinkančios informacijos skleidimo, pornografinio turinio internete skelbimo ir pan.⁴⁴ Taigi IPT atsakomybės klausimai iškilo bylų dėl skirtingo informacijos turinio kontekste, ir galėjo sukelti skirtingų pasekmių interneto tarpininkams.

Keliantis problemų interneto turinys gali būti skirstomas ir pagal tai kokie teisiniai santykiai yra susiklostę tarp informacijos kūrėjo ar autoriaus ir konkretaus IPT. Tai svarbu tuo atveju, kai tarp informacijos autoriaus ir IPT egzistuoja sutartiniai teisiniai santykiai, kuriuose IPT atsakomybė už neteisėtą turinį iš dalies gali būti kontroliuojama sutartinėmis netesybomis ir žalos atlyginimo nuostatomis. Kai tarp IPT ir internete skelbiamo turinio autoriaus sutartinių santykių nėra, IPT kylanti atsakomybė už šį turinį gali būti neaiški.⁴⁵ Taigi galime įsivaizduoti tokias neteisėtos informacijos paskelbimo internete situacijas:

1. neteisėtas turinys elektroninėje erdvėje gali būti paskelbtas vartotojo, pasirašiusio sutartį su IPT, kurioje už mėnesinį mokestį IPT įsipareigoja suteikti tam tikrą kiekį (pavyzdžiui, 5 MB) vietos savo tarnybinėse stotyse vartotojo tinklalapiui talpinti;
2. neteisėtas turinys internete taip pat gali būti paskelbtas trečios šalies, kuri nėra įsipareigojusi sutartiniais santykiais su IPT, pavyzdžiui naujienų tarnybos publikacija, kuri, galima įtarti, pažeidžia autorines teises, yra persiunčiama IPT infrastruktūros tinklais ir yra teikiama kaip įprasta paslauga vartotojui;
3. neteisėtas turinio informacija internete gali būti sukurta ir talpinama paties IPT, kaip viena iš bendro paslaugų paketo paslaugų teikiama vartotojui.

Norėdami nustatyti, kas yra atsakingas už vienokios ar kitokios informacijos paskelbimą internete, turime identifikuoti šią informaciją paskelbusį asmenį. Žinant, kad internete įmanomas anoniminis

⁴⁴ Edwards L., Waelde Ch. Online Intermediaries and Liability for Copyright Infringement. Interaktyvus <<http://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/2305/1/wipo-onlineintermediaries.pdf>>. [Žiūrėta: 2011-06-07]

⁴⁵ Edwards L., Waelde Ch. Online Intermediaries and Liability for Copyright Infringement. Interaktyvus <<http://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/2305/1/wipo-onlineintermediaries.pdf>>. [Žiūrėta: 2011-06-07]

bendravimas ir šiame procese skirtingai nei įprastose visuomenės informavimo ar komunikavimo priemonėse veikia daug subjektų – interneto prieigos, prieglobos, turinio talpinimo ir perdavimo paslaugų teikėjai, taip pat informacijos autoriai, t.y. turinio teikėjai – būtina nustatyti kokia yra šių subjektų atsakomybė už neteisėtos informacijos turinį elektroninėje erdvėje.

2.1. IPT teisinės atsakomybės reguliavimo režimai

Skirtingose pasaulio valstybėse interneto paslaugų teikėjams gali būti taikoma skirtinga teisinė atsakomybė už neteisėto turinio informaciją internete. Tačiau paprastai visų IPT atsakomybės reguliavimas gali būti skirstomas į tris grupes:⁴⁶ „visiškos atsakomybės“ (angl. „*total liability approach*“) „savireguliacijos arba visiško imuniteto“ (angl. „*self regulation/total immunity*“) ir „ribotos atsakomybės“ (angl. „*limitation of liability/notify and takedown*“).

- „Visiškos atsakomybės“ režimas:

IPT atsakomybė už neteisėtą turinį internete yra tokia pat kaip ir pirminio tokio turinio kūrėjo ar autoriaus. Tai reiškia, kad IPT gresia baudžiamoji, civilinė ar administracinė atsakomybė ir gali būti taikomos tam tikros sankcijos už nepageidaujamą informaciją IPT infrastruktūroje, jeigu jis neatlieka „vartų saugotojo“ vaidmens ir nepasirūpina, kad nepageidaujamo turinio informacija nebūtų pasiekama tos valstybės jurisdikcijoje, kurioje ji yra draudžiama. Pavyzdžiui, jeigu universiteto, suteikiantis interneto prieigą savo studentams, serveryje būtų laikomi autorių teises pažeidžiantys muzikos įrašai, universitetas už šį neteisėtą turinį būtų atsakingas tiek pat, kiek ir juos patalpinęs universiteto studentas.⁴⁷

Vis dėlto IPT galimybės užblokuoti prieiga prie interneto turinio vienos valstybės teritorijoje, yra techniškai sunkiai įgyvendinamas ir reikalaujantis didelių investicijų, todėl šis IPT atsakomybės režimas kaip nelabai patikimas ir galintis pavojingai riboti žodžio laisvę paprastai yra taikomas ne demokratinėse Vakarų valstybėse, o didesne cenzūros kontrole pasižyminčiose autoritarinėse valstybėse, pavyzdžiui Kinijoje⁴⁸.

Galima paminėti 2000 metais sprestą teisminę bylą Prancūzijoje – *Yahoo! Inc. v. La Ligue Contre le Racisme et l'Antisemitisme*, kurioje teismas siekė apriboti JAV kompanijos Yahoo! teisę skelbti informaciją savo internetiniuose puslapiuose apie galimybę įsigyti fašistinės atributikos, nes tokia

⁴⁶ Edwards L., Waelde Ch. Online Intermediaries and Liability for Copyright Infringement. Interaktyvus <<http://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/2305/1/wipo-onlineintermediaries.pdf>>. [Žiūrėta: 2011-06-07]

⁴⁷ Edwards L., Waelde Ch. Online Intermediaries and Liability for Copyright Infringement. Interaktyvus <<http://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/2305/1/wipo-onlineintermediaries.pdf>>. [Žiūrėta: 2011-06-07].

⁴⁸ Weiguang Wu. The Separation of Internet Content Regulation in the face of the Convergence of Information and Communication Technologies: The Controversies, Challenges and Solutions for China. Prieiga per internetą: <<http://www.doaj.org/doi?func=abstract&id=752269>>. [Žiūrėta: 2011-06-07].

informacija yra neteisėta pagal Prancūzijos teisę. Kompanijos Yahoo! gynyba rėmėsi tuo, kad yra techniškai neįmanoma visiems asmenims Prancūzijoje blokuoti prieigą prie interneto puslapio su fašistine simbolika, todėl teismas pareikalavo atlikti techninę ekspertizę dėl šio klausimo, ir buvo gautas atsakymas, kad Yahoo! turi galimybę apriboti prieigą prie šio interneto puslapio 90 proc. Prancūzijos piliečių.⁴⁹ Teismas įpareigojo Yahoo! pašalinti informaciją, dėl kurios kilo ginčas, arba užblokuoti priėjimą prie šios informacijos. Šis teismo sprendimas liko neįgyvendintas.

- „Savireguliacijos arba visiško imuniteto“ režimas:

Šis požiūris reiškiasi tuo, kad IPT yra palikta galimybė patiems savanoriškai prisiimti redaktoriaus vaidmenį ir filtruoti ar pašalinti netinkamą turinį elektroninėje erdvėje. IPT yra asmeniškai suinteresuoti imtis tokių veiksmų dėl komercinių priežasčių siekdami patenkinti savo klientų poreikius. Tai reiškia, kad IPT nebus pripažintas atsakingu už netinkamo turinio informaciją internete, kaip jos autorius ar leidėjas, jeigu jis dėjo pastangas ir ėmėsi kokių nors veiksmų, kad būtų mažinamas neteisėtos informacijos paplitimas internete ar žalingos informacijos prieinamumas nepilnamečiams.

Šie reglamentavimo principai paplitę Jungtinių Valstijų teisės aktuose, kurių tikslas buvo uždrausti netinkamą turinį internete, kur jis galėjo būti lengvai prieinamas vaikams. Deja, dėl tos priežasties, jog internete nėra valstybių „sienų“ ir informacija paskelbta elektroninėje erdvėje greitai tampa prieinama visame pasaulyje, nėra galimybių paprastomis priemonėmis tai sukontroliuoti. Įstatymų leidėjai suprato, kad bus galima pasiekti teigiamą rezultatą, tik tada jeigu valdžios institucijos ir interneto paslaugų teikėjai veiks kartu: IPT nekils atsakomybė už trečiųjų asmenų paskelbtą turinį internete, jeigu savanoriškai imsis stebėti ir filtruoti nepageidaujamą turinį elektroninėje erdvėje.

Viena pirmųjų svarbesnių bylų dėl IPT atsakomybės už skelbiamą informaciją JAV buvo *Zeran v. America Online, Inc.* Šioje byloje privatus asmuo Zeran padavė į teismą IPT America Online Inc. (toliau AOL) dėl to, kad AOL tinklalapio skelbimų lentoje nežinomas vartotojas paskelbė skelbimą apie parduodamus marškinėlius su amoraliais užrašais ir po skelbimu pateikė Zeran tikrą vardą ir kontaktinį adresą. Zeran tvirtino, kad IPT nepagrįstai atidėliojo pašalinti įžeidžiančią informaciją ir atsisakė paskelbti šio skelbimo paneigimą. Vis dėlto, teismas nusprendė, kad kol IPT veikia, kaip leidėjas, kuris suteikia tretiesiems asmenims galimybę skelbti savo informaciją, jis nėra atsakingas už tokių trečiųjų asmenų paskelbtos informacijos turinį.⁵⁰

⁴⁹ M. Le Menestrel, M. Hunter, H. C. De Bettignies. Internet e-Ethics in Confrontation With an Actyivists' Agenda: Yahoo! On Trial. Prieiga per internetą: < <http://www.springerlink.com/index/AMMV098GW6MNE1JR.pdf> >. [Žiūrėta: 2011-06-07].

⁵⁰ Locke Z. Asking for It: a Grokster - based Approach to Internet Sites that Distribute Offensive Content. P. 8. Prieiga per internetą: <http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=zac_locke>. [Žiūrėta: 2011-05-15].

Šiame kontekste galima paminėti ir kitą bylą *Blumenthal v. Drudge*, kurioje JAV teismas nusprendė, kad Interneto paslaugų teikėjas AOL taip nėra atsakingas už jo tinklalapyje trečiųjų asmenų skelbiamą neteisėtą turinį. Bylos aplinkybės buvo tokios: interneto paslaugų teikėjas AOL pasirašė sutartį su faljetonininku Matt Drudge, rašančiu straipsnius apie politiką ir pramogų verslą, dėl jo straipsnių skelbimo AOL tinklalapyje už mėnesį užmokestį. AOL sutartyje pasiliko teisę redaguoti ir pašalinti straipsnių turinį. Po kiek laiko, Blumenthal padavė į teismą AOL dėl šmeižto, skelbiamo Drudge straipsnyje. Teismas šioje byloje sprendė klausimą, ar AOL prisidėjo prie Drudge straipsnių kūrimo, t.y. ar buvo straipsnių bendraautoris. Teismas nusprendė, kad straipsnių autorius buvo tik Drudge, ir AOL nėra atsakingas už trečiosios šalies sukurto turinio skelbimą.⁵¹

Šie pavyzdžiai rodo, kad „visiško imuniteto“ režimas leido IPT ignoruoti teisėtus nukentėjusiųjų asmenų reikalavimus.⁵² Ieškant kompromiso tarp „visiškos atsakomybės“ režimo, kurį nevisada įmanoma techniškai įgyvendinti, bei juo gali būti naudojama kaip įrankiu valstybinei cenzūrai, ir „Visiško imuniteto“ režimo, kuris atveria galimybes IPT piktnaudžiavimui bei silpnai gina nukentėjusiųjų asmenų teises, išskiriamas trečias tarpinis „ribotos atsakomybės“ režimas.

- „Ribotos atsakomybės“ režimas:

Šis IPT teisinės atsakomybės reguliavimo režimas šiuo metu yra labiausiai paplitęs pasaulio valstybėse – naudojamas ir JAV, ir Europos Sąjungos teisėje, taip pat kitose valstybių teisės aktuose, pavyzdžiui Japonijos ar Vokietijos⁵³. Šis požiūris teigia, kad IPT turi būti apsaugoti nuo neribotos atsakomybės kaip leidėjas, prieglobos teikėjas ar informacijos perdavėjas dėl neteisėto turinio informacijos internete, bet taip pat yra sutinkama su tuo, kad šia teise IPT gali piktnaudžiauti ir ji neturėtų būti naudojama pažeidžiant kitų asmenų teisėtus interesus (pavyzdžiui, intelektinės nuosavybės savininkų teises).

2.2. Interneto paslaugų teikėjų atsakomybė ir pareigos pagal ES teisės aktus

EB lygiu atsakomybės nuostatas numato 2000 m. Elektroninės komercijos direktyva Nr. 2000/31/EB. Elektroninės komercijos direktyva apima įvairių rūšių probleminio turinio klausimus – neteisėtą turinį, pažeidžiantį intelektinės nuosavybės teises, asmens privatumą, šmeižikiško ar melagingo turinio informaciją ir taip toliau, neišskiriant jokios konkrečios rūšies turinio atskirai.

⁵¹ Locke Z. Asking for It: a Grokster - based Approach to Internet Sites that Distribute Offensive Content. P. 27-28. Prieiga per internetą: <http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=zac_locke>. [Žiūrėta: 2011-05-15].

⁵² Edwards L., Waelde Ch. Online Intermediaries and Liability for Copyright Infringement. P. 22. Prieiga per internetą: <<http://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/2305/1/wipo-onlineintermediaries.pdf>>. [Žiūrėta: 2011-05-15].

⁵³ Edwards L., Waelde Ch. Online Intermediaries and Liability for Copyright Infringement. P. 22. Prieiga per internetą: <<http://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/2305/1/wipo-onlineintermediaries.pdf>>. [Žiūrėta: 2011-05-15].

Skirtingai nei JAV teisėje, kur IPT jokiais aplinkybėmis nėra atsakingi už trečiosios šalies paskelbtą neteisėtą turinį internete, jeigu IPT pats nėra tokios informacijos bendraautoris, pagal Elektroninės komercijos direktyvą, IPT atsakomybė yra reglamentuojama atskirai pagal IPT atliekamos veiklą.

Remiantis Direktyva, vienas pagrindinių atsakomybės nustatymo principų yra informacinės visuomenės paslaugų teikėjų atsakomybės apribojimas, kuris remiasi dviem kriterijais: paslaugų teikėjų galimybe žinoti apie nepageidaujamą turinį jų infrastruktūroje ir kontroliuoti tokios informacijos turinį. Tai reiškia, kad interneto paslaugų teikėjai, kurie patys redaguoja arba kuria turinį bus už jį atsakingi kaip autoriai ar leidėjai visais atvejais. Tuo tarpu kiti interneto paslaugų teikėjai, kurie nežino, apie interneto turinį jų infrastruktūroje ir jo nekontroliuoja, nėra už jį atsakingi, nes iš esmės veikia kaip telekomunikacijų operatorius, arba pašto paslaugų teikėjas, persiunčiantis klientų laiškus nežinodamas jų turinio⁵⁴.

Šiek tiek kitoks reguliavimas direktyvoje numatytas interneto paslaugų teikėjams, kurie teikia informacijos perdavimo ir talpinimo paslaugas, t.y. savo serveriuose talpina kitų asmenų sukurtą turinį ar jo prieigos nuorodas. Tokie interneto paslaugų teikėjai atsakys už saugomą turinį, jei turėjo faktinių žinių apie vykdomą neteisėtą veiklą ir nesiėmė jokių veiksmų pažeidimui pašalinti, tačiau direktyva nenumato interneto paslaugų teikėjams aktyvios pareigos stebėti informaciją, kurią jie perduoda arba saugo ir domėtis faktais arba aplinkybėmis, rodančiomis nelegalią veiklą.⁵⁵ Kadangi interneto paslaugų teikėjai yra atsakingi už jų žinomą neteisėtą turinį ir jo panaikinimą ar galimybės juo naudotis atėmimą, kad nebūtų piknaudžiaujama šia teise spręsti dėl kai kurio turinio teisėtumo, direktyvos 46 punktas numato, kad „informacija turi būti panaikinta arba galimybė ja naudotis turi būti atimta vadovaujantis saviraiškos laisvės principu ir šiam tikslui nacionaliniu lygiu nustatyta tvarka“.

Taigi interneto paslaugų teikėjams, teikiantiems prieigos ar talpinimo paslaugas nėra numatyta įpareigojimo tikrinti ir kontroliuoti jų tinklais perduodamą ir serveriuose talpinamą turinį, jeigu:

- neinicijuoja informacijos perdavimo;
- neparenka perduodamos informacijos gavėjo;
- neparenka ir nekeičia perduodamos informacijos;
- neturi faktinių žinių apie neteisėtą turinį;
- sužinojęs apie neteisėtą informaciją, ją pašalina arba užblokuoja priėjimą prie jos.

⁵⁴ Dovilė Norkevičiūtė. Interneto turinio reguliavimas Europos Sąjungoje. Magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007. P. 36.

⁵⁵ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva Nr. 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva) (OL, 2000 L 178, p. 1). 14-15 straipsniai.

Šios sąlygos taikomos ir tada, kai perduodamos informacijos saugojimas yra automatinis, tarpinis ir trumpalaikis, „jei tai daroma tik siekiant atlikti perdavimą ryšių tinklu ir tik tuo atveju, kai informacija nėra saugoma ilgiau, nei pagrįstai būtina perdavimui atlikti“.⁵⁶ Interneto paslaugų teikėjas, perduodantis informaciją elektroninių ryšių tinklu nėra atsakingas už tos informacijos automatinį, tarpinį arba laikiną saugojimą, kuris atliekamas tik tam, kad tolesnis informacijos perdavimas paslaugos gavėjams jų prašymų būtų spartesnis, jeigu paslaugos teikėjas atitinka minėtas sąlygas, o taip pat laikosi taisyklių dėl informacijos atnaujinimo, nurodytų verslo srityje priimtinu ir plačiai naudojamu būdu, nekliudo teisėtai naudotis technologija, kurią verslas plačiai pripažįsta ir naudoja, siekdamas gauti duomenų apie informacijos naudojimą, skubiai imasi priemonių panaikinti arba atimti galimybę pasiekti informaciją, kurią saugojo, sužinojęs, kad pradinis perdavimo šaltinis pašalintas iš tinklo arba atimta galimybė jį pasiekti arba kad jį pašalinti arba atimti galimybę jį pasiekti nurodė teismas arba administracinė institucija.⁵⁷

Valstybės narės užtikrina, kad pagal nacionalinę teisę galimos teisminės priemonės dėl informacinės visuomenės paslaugų veiklos leistų greitai imtis priemonių, įskaitant laikinų, skirtų nutraukti bet kokią įtariamą pažeidimą ir užkirsti kelią su juo susijusių interesų pažeidimui.⁵⁸ Direktyvos preambulės 45 punktą taip pat numato, kad tarpinių paslaugų teikėjų atsakomybės apribojimais, nustatyti šioje direktyvoje, neturi įtakos galimybei taikyti įvairius draudimus: teismų arba administracinių institucijų priimtus sprendimus, kuriais reikalaujama nutraukti bet kokius pažeidimus arba užkirsti jiems kelią, įskaitant neteisėtos informacijos panaikinimą arba galimybės ją pasiekti atėmimą.

Direktyva, taip pat numato, kad valstybės narės gali nustatyti prievolės informacinės visuomenės paslaugų teikėjams nedelsiant informuoti valstybės institucijas apie įtariamą nelegalią veiklą arba informaciją, kurią pateikia jų paslaugų gavėjai, arba prievolę pateikti kompetentingoms institucijoms, gavus jų prašymą, informaciją, leidžiančią nustatyti jų paslaugos gavėjų, su kuriais jie sudarę informacijos saugojimo sutartis, tapatybę.⁵⁹ Tai reiškia, kad valstybių narių nacionaliniai teisės aktai

⁵⁶ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva Nr. 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva) (OL, 2000 L 178, p. 1). 12 straipsnis.

⁵⁷ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva Nr. 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva) (OL, 2000 L 178, p. 1). 13 straipsnis.

⁵⁸ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva Nr. 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva) (OL, 2000 L 178, p. 1). 18 straipsnis.

⁵⁹ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva Nr. 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva) (OL, 2000 L 178, p. 1). 15 straipsnis.

gali numatyti informacinės visuomenės paslaugų teikėjams pareigą reaguoti į suinteresuotų asmenų pretenzijas dėl neteisėtos informacijos saugojimo ar perdavimo, taip pat informuoti valstybės institucijas apie įtariamą neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą.⁶⁰ Tokį reguliavimą būtų galima laikyti „ribotos atsakomybės“ arba „pranešimo ir turinio pašalinimo“ (angl. *Notice and Takedown*) režimu. Interneto paslaugų teikėjams taip pat numatyta pareiga bendradarbiauti su valstybės teisėsaugos institucijomis atskleidžiant jiems informaciją, leidžiančią nustatyti paslaugų gavėjus, su kuriais interneto paslaugų teikėjai yra susitarę dėl informacijos saugojimo.

Europos Sąjungos reguliavimas kelia klausimų dėl informacinės visuomenės paslaugų teikėjų, kurie pateikia vartotojui skirtą informaciją naudodami nuorodas į kitus interneto puslapius, atsakomybės. Angliškaime Elektroninės komercijos direktyvos tekste turinio talpinimui yra vartojamas žodis „*hosting*“, kuris reiškia turinio saugojimą paslaugų teikėjo serveryje ir neapima nuorodų talpinimo paslaugos, nors šiame kontekste tiktų ir bendresnės reikšmės žodis „*storage*“.⁶¹ Numatydami ateityje šią problemą, ir poreikį patikslinti direktyvą, Elektroninės komercijos direktyvos kūrėjai direktyvos 21 straipsnyje numatė, kad visų pirma ateityje bus nagrinėjami pasiūlymai dėl interneto sąsajų, nuorodų ir svetainių vietos nustatymo priemonių paslaugų teikėjų atsakomybės, „pranešimo ir turinio šalinimo“ procedūrų ir atsakomybės priskyrimo, pašalinus turinį, poreikis.⁶²

Be 2000 m. Elektroninės komercijos direktyvos, tam tikrų įpareigojimų taikomų ir interneto paslaugų teikėjams galima rasti ir kituose Europos Sąjungos teisės aktuose. Europos Parlamento ir Tarybos 2001 m. Direktyvos dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 8 straipsnis valstybės narses įpareigoja nustatyti atitinkamas nuobaudas ir teisių gynimo būdus, jei pažeidžiamos direktyvoje nustatytos teisės ir pareigos, bei imtis visų priemonių, reikalingų užtikrinti, kad tos nuobaudos ir teisių gynimo būdai būtų taikomi. To paties straipsnio trečias punktas taip numato, kad valstybės narės turi užtikrinti, autorių ir gretutinių teisių turėtojų galimybes prašyti teismo draudimo tarpininkams, kurių paslaugomis tretieji asmenys naudojami autorių teisėms ar gretutinėms teisėms pažeisti.⁶³ Toks pats įpareigojimas valstybėms narėms sudaryti sąlygas autorių teisių turėtojams prašyti teismo taikyti draudimą užkirsti kelią intelektinių teisių pažeidimams, tarpininkams, kurio paslaugomis naudojami trečioji šalis (t.y. pažeidėjas) numatytas ir 2004 m. Europos

⁶⁰ Kiškis M., Petrauskas R., Rotomskis I., Štītis D. Teisės informatika ir informatikos teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 68.

⁶¹ Edwards L., Waelde Ch. Online Intermediaries and Liability for Copyright Infringement. P. 22. Prieiga per internetą: <<http://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/2305/1/wipo-onlineintermediaries.pdf>>. [Žiūrėta: 2011-06-03].

⁶² 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva Nr. 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva) (OL, 2000 L 178, p. 1). 21 straipsnis.

⁶³ 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001 6 22, p. 10). 8 straipsnis.

Parlamento ir Tarybos direktyvoje dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo.⁶⁴ Šios nuostatos svarbios tuo aspektu, kad gali būti taikomos ir interneto paslaugų teikėjams kaip tarpininkams, kadangi autorių teisių pažeidimų sparčiai daugėja elektroninėje erdvėje, o tretieji asmenys (pažeidėjai) naudoja tarpininkų paslaugas (internetu ryšį) pažeidimams atlikti. Dėl šių priežasčių, autorių teisių turėtojai turėdami galimybę prašyti teismo uždraudimo tarpininkui, perduodančiam trečiojo asmens daromą saugomo kūrinio ar kito objekto pažeidimą tinkle, gali reikalauti interneto paslaugų teikėjų blokuoti interneto prieigą prie neteisėto turinio informacijos (t.y. turinio pažeidžiančio autorių teises), arba tokią informaciją pašalinti, jei turi tam technines galimybes (pvz.: neteisėtą informaciją, kuri saugoma IPT serveriuose).

2.3. Interneto paslaugų teikėjų atsakomybė ir jiems taikomi įpareigojimai pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus

Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programoje 2001-2003 m. buvo numatoma, kad dar 2001 m. turi būti priimtas Vyriausybės nutarimas, sudarantis sąlygas įgyvendinti Europos Parlamento 1999 m. sausio 25 d. Sprendimo 276/1999/EB nuostatas. Juo vadovaujantis buvo parengtas LR Vyriausybės nutarimo „Dėl kai kurios informacijos platinimo viešojo naudojimo kompiuterių tinkluose“ projektas, kuriame buvo numatytos „Viešojo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos bei ribojamos informacijos platinimo kontrolės taisyklės“. Galutinis „Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos“ (toliau - Tvarkos) variantas buvo patvirtintas 2003 m. kovo 5d. Vyriausybės nutarimu. Jame išdėstytos nuostatos neįstatyminiu lygmeniu reglamentuoja interneto tinklapių valdytojų ir įkūrėjų pareigas bei apibrėžia interneto tinklapių valdytojų ar įkūrėjų ir informacijos prieglobos paslaugų teikėjų atsakomybę už interneto tinklapių turinį.

Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkoje⁶⁵ informacijos prieglobos paslaugų teikėjai (angl. *hosting*) įpareigojami bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis: teisės aktų nustatyta tvarka neatlygintinai teikti operatyvinės veiklos subjektams informaciją, fiksuojamą savo ūkinei veiklai užtikrinti, įskaitant paslaugų, susijusių su informacijos priegloba tarnybinėje stotyje, sisteminių įrašų bylas, taip pat

⁶⁴ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo. 9 straipsnis.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 24-1002.

asmenų, kuriems informacijos prieglobos paslaugų teikėjas teikia nuolatinės paslaugas duomenis. Šioje tvarkoje informacijos prieglobos paslaugų teikėjams ir tinklo paslaugų teikėjams taip pat numatyta pareiga nutraukti prieigą prie tarnybinėje stotyje esančios informacijos tokiais atvejais: jeigu to reikalauja teismas, jeigu informacijos prieglobos paslaugų teikėjas arba tinklo paslaugų teikėjas sužino apie jo tarnybinėje stotyje saugomą neskelbtiną informaciją, o prieigą nutraukti techniškai yra įmanoma. Be jau minėtos pareigos, Tvarkos nuostatos informacijos prieglobos paslaugų teikėjus įpareigoja, sudarant sutartis dėl viešo naudojimo kompiuterių tinklais susijusių paslaugų teikimo, informuoti paslaugų gavėjus apie šios Tvarkos reikalavimus.⁶⁶

Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka taip pat reglamentuoja atsakomybę už publikuojamą turinį internete. Už interneto tinklalapio turinį atsako to interneto tinklalapio įkūrėjas arba valdytojas. Informacijos prieglobos paslaugų teikėjo atsakomybė už informaciją, kurią saugo interneto tinklalapio įkūrėjo ar valdytojo ir (arba) paslaugų gavėjo prašymu yra ribota. Informacijos prieglobos paslaugų teikėjui atsakomybė kyla esant dviem sąlygoms:

- jeigu jis teikia paslaugas turėdamas faktinių žinių apie pažeidimus, vykdomus naudojantis jo teikiamomis paslaugomis arba naudojant jo tarnybinę stotį;
- jeigu jis, sužinojęs apie tarnybinėje stotyje laikomą neskelbtiną informaciją, nedelsdamas jos nepanaikina arba nenutraukia prieigos prie jos⁶⁷.

Pagrindiniu teisės aktu įstatiminiu lygmeniu įtvirtinančiu interneto paslaugų teikėjų teisinę atsakomybę galima laikyti 2006 m. gegužės 25 d. priimtą LR Informacinės visuomenės paslaugų įstatymą, kuris įgyvendina 2000 m. birželio 8 d. Elektroninės komercijos direktyvą. Įstatyme numatyta, kad paslaugos teikėjas, perduodantis paslaugos gavėjo pateiktą informaciją elektroninių ryšių tinklu arba suteikiantis galimybę naudotis elektroninių ryšių tinklu, neatsako už teikiamą informaciją tokiais atvejais, kai paslaugos teikėjas: neinicijuoja informacijos perdavimo, neparenka perduodamos informacijos gavėjo arba neparenka ir nekeičia perduodamos informacijos. Įstatymo 13 str. reglamentuojama laikina informacijos saugojimą, kai paslaugos teikėjas, perduoda paslaugos gavėjo pateiktą informaciją elektroninių ryšių tinklu, skirtą tik tam, kad vėlesnis tos informacijos perdavimas

⁶⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 24-1002.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 24-1002.

kitiems jos prašantiems paslaugos gavėjams būtų efektyvus. Paslaugos teikėjas, neatsako už automatinį, tarpinį ir laikiną tokios informacijos saugojimą, jeigu paslaugos teikėjas: nepakeitė informacijos; nepakeitė prieigos prie informacijos sąlygų; laikosi šioje verslo srityje įprastų informacijos atnaujinimo taisyklių; nekliudo teisėtai naudotis technologija, kuri šioje verslo srityje yra pripažįstama ir naudojama siekiant gauti duomenų apie informacijos naudojimą; skubiai imasi priemonių pašalinti informaciją, kurią saugojo, arba panaikinti galimybę ją pasiekti, sužinojęs, kad pradinis perdavimo šaltinis yra pašalintas iš elektroninių ryšių tinklo ar panaikinta galimybė pasiekti pradinį perdavimo šaltinį arba jį pašalinti iš elektroninių ryšių tinklo ar panaikinti galimybę jį pasiekti nurodė teismas ar įstatymų numatytais atvejais kita valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga⁶⁸. Pagal Įstatymo 14 str. „paslaugos teikėjas, paslaugos gavėjo prašymu saugantis jo pateiktą informaciją, už ją neatsako, jeigu:

- neturi faktinių duomenų apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu ir, kai reikalaujama atlyginti žalą, nežino apie faktus ir aplinkybes, rodančius neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba tai, kad paslaugos gavėjas teikia neteisėtu būdu įgytą, sukurta, pakeistą ar naudojamą informaciją;
- sužinojęs arba gavęs žinių apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu, skubiai imasi veiksmų, kad panaikintų galimybę tokią informaciją pasiekti“⁶⁹.

Vis dėl to paslaugos teikėjui kils atsakomybė už saugomą informaciją, jeigu paslaugos gavėjas veikia paslaugos teikėjo įgaliotas arba jo kontroliuojamas. Tai reiškia, kad jeigu interneto paslaugų teikėjas tam tikru pagrindu (pavyzdžiui, pasirašė sutartį dėl straipsnių rašymo ir publikavimo interneto svetainėje) suteikė asmeniui įgaliojimus skelbti informaciją interneto svetainėje arba kontroliuoja skelbiamą informaciją, jis atsakys už tokią saugomą informaciją, jeigu ji pažeidžianti įstatymus ir draudžiama skelbti.

LR Informacinės visuomenės įstatymas taip pat paslaugų teikėjams numato pareigą nedelsdami informuoti Informacinės visuomenės plėtros komitetą apie įtariamą neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija gali būti įgyta, sukurta ar pakeista neteisėtu būdu. Taip pat paslaugų teikėjai reikalaujant Informacinės visuomenės plėtros komitetui privalo pateikti jai informaciją, leidžiančią nustatyti paslaugų gavėjus, su kuriais atitinkami paslaugų teikėjai yra susitarę dėl informacijos saugojimo.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Informacinės visuomenės įstatymas // Valstybės Žinios, 2006, Nr. 65-2380. 13 str.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Informacinės visuomenės įstatymas // Valstybės Žinios, 2006, Nr. 65-2380. 14 str.

Kitas teisės aktas, LR Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu patvirtintas Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo tvarkos aprašas⁷⁰, kuris vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 14 str. 3 d., reglamentuoja galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo procedūrą, nustato kriterijus, kada paslaugų teikėjas laikomas sužinojusi apie neteisėtą informacinės visuomenės paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu. Pagal šį Aprašą tam tikriems subjektams (asmenims, informacijos savininkams arba įgaliotiems atstovams) yra numatyta galimybė pateikti Aprašo nuostatas atitinkanti pranešimą, apie pastebėtą informaciją, kuri, jų manymu, pagal Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymą yra draudžiama skelbti, platinti ar skleisti arba apie pastebėtą numanomai neteisėtą kopiją arba informaciją, atsiradusią dėl paslaugos gavėjo veiksmų, kuri pažeidžia informacijos savininko intelektualinės nuosavybės teises. Informaciją saugančiam paslaugos teikėjui pranešimą taip pat pateikia kompetentinga institucija, kuri, gavusi faktinių duomenų apie neteisėtą informaciją, atlikus tyrimą nustatė, kad faktiniai duomenys apie neteisėtą informaciją yra pagrįsti.

Paslaugos teikėjas gavęs Apraše nurodytą pranešimą imasi tam tikrų veiksmų: pirmiausia nustato, ar saugo pranešime nurodytą informaciją ir jeigu paslaugos teikėjas saugo pranešime nurodytą informaciją, jis parengia prašymą ir kartu su gautu pranešimu nusiunčia paslaugos gavėjui, kurio prašymu saugo minėtame pranešime nurodytą numanomai neteisėtą informaciją, prašydamas ištirti gautame pranešime nurodytos informacijos pagrįstumą. Jeigu paslaugos gavėjas nesutinka su tuo, kad minėtame pranešime nurodyta informacija yra neteisėta, per 3 darbo dienas nuo paslaugos teikėjo prašymo išsiuntimo turi pateikti paslaugos teikėjui atsakymą, kuriame faktiniais duomenimis pagrindžia argumentus, įrodančius, kad saugoma informacija nėra neteisėta. Paslaugos teikėjas per nustatytą terminą gavęs paslaugos gavėjo atsakymą, per 3 darbo dienas privalo nustatyti ar atsakyme nurodyti argumentai pagrįsti. Jeigu paslaugos teikėjas nustato, kad paslaugos gavėjo atsakyme pateikti argumentai pagrįsti, jis nepanaikina galimybės pasiekti pateiktame pranešime nurodytą informaciją. Paslaugos teikėjui suabejojus paslaugos gavėjo atsakyme nurodytų argumentų pagrįstumu, jis gali kreiptis į kompetentingą instituciją, prašydamas nustatyti, ar paslaugos gavėjo pateiktame atsakyme nurodyti argumentai pagrįsti. Paslaugos teikėjui nustatčius, kad paslaugos gavėjo atsakyme nurodyti argumentai nepagrįsti, jis per vieną darbo dieną nuo paslaugos gavėjo atsakymo įvertinimo panaikina

⁷⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu patvirtintas Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo tvarkos aprašas.

galimybę pasiekti neteisėtą informaciją.⁷¹ Kaip galima pastebėti, ši Apraše nustatyta neteisėtos informacijos pašalinimo, ar prieigos prie tokios informacijos apribojimo tvarka sudėtinga ir sunkiai įgyvendinama jau vien dėl trumpų terminų nustatyti ar informacija, kurią reikalaujama pašalinti iš tiesų yra neteisėta. Antra, vadovaujantis šiuo Vyriausybės nutarimu patvirtintu aprašu, kad būtų pašalinta abejotino turinio informacija ar apribota prieiga prie jos, nereikalingas teismo sprendimas, o tai sukelia klausimų, ar privatus subjektas (nagrinėjamu atveju – interneto paslaugų teikėjas) turi kompetenciją priimti tokį asmens konstitucines teises (teisę gauti ir skleisti informaciją) varžantį sprendimą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostata, kad tik teismai vykdo teisingumą. Trečia, net jei ir nustatoma, kad turinys yra neteisėtas, interneto paslaugų teikėjai paprastai turi galimybę efektyviai pašalinti neteisėtą turinį ar apriboti prieigą prie jo, jeigu jis yra saugomas paslaugų teikėjo serveriuose, tačiau, jeigu neteisėto turinio informacija saugoma užsienio serveriuose, Lietuvos interneto paslaugų teikėjai paprastai atsisako blokuoti prieigą, prie tokio turinio, nes tokie apribojimai reikalauja didelių paslaugų teikėjo investicijų, o suinteresuotų vartotojų yra lengvai apeinami. Dėl visų šių priežasčių, Aprašo nustatyta neteisėtos informacijos pašalinimo ar prieigos apribojimo tvarka nėra veiksminga ir efektyvi kovojant su neteisėtu turiniu internete.

2.4. Skyriaus apibendrinimas

Pirmas žingsnis nustatant, kas yra atsakingas už vienokios ar kitokios informacijos paskelbimą internete, identifikuoti šią informaciją paskelbusį asmenį. Interneto paslaugų teikėjo atsakomybės apimtis gali priklausyti ir nuo to, ar tarp IPT ir informacijos kūrėjo egzistuoja sutartiniai teisiniai santykiai. Neteisėta informacija internete gali būti sukurta ir patalpinta elektroninėje erdvėje asmens, kuris yra susijęs su IPT sutartiniais santykiais, neteisėtas turinys internete taip pat gali būti paskelbtas trečios šalies, kuri nėra įsipareigojusi sutartiniais santykiais su IPT arba neteisėtas turinys gali būti sukurtas ir patalpintas paties IPT.

Skirtingose pasaulio valstybėse interneto paslaugų teikėjams taikoma nevienoda teisinė atsakomybė už neteisėto turinio informaciją internete, tačiau galima išskirti tris pagrindinius IPT atsakomybės reglamentavimo režimus: „visiškos atsakomybės“, kai IPT atsakomybė už neteisėtą turinį internete yra tokia pat kaip ir pirminio tokio turinio kūrėjo ar autoriaus, „savireguliacijos arba visiško imuniteto“, pagal kurį IPT nebus pripažintas atsakingu už netinkamo turinio informaciją internete, kaip jos autorius ar leidėjas, jeigu jis dėjo pastangas ir ėmėsi kokių nors veiksmų, kad būtų mažinamas neteisėtos

⁷¹ Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu patvirtintas Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo tvarkos aprašas.

informacijos paplitimas internete ar žalingos informacijos prieinamumas nepilnamečiams ir „ribotos atsakomybės“, kuris reiškia, kad IPT turi būti apsaugoti nuo neribotos atsakomybės kaip leidėjas, prieglobos teikėjas ar informacijos perdavėjas dėl neteisėto turinio informacijos internete, bet šia teise neturėtų būti piknaudžiamama pažeidžiant kitų asmenų teisėtus interesus.

Išanalizavus Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktus, reglamentuojančius interneto paslaugų teikėjų teises, pareigas bei atsakomybę už neteisėto turinio informaciją internete, galima daryti išvadą, kad interneto ryšio bei talpinimo paslaugų teikėjai, telekomunikacijų operatoriai, neatsako už šių paslaugų dėka perduodamą ir talpinamą informaciją bei sudaromus sandorius. Interneto paslaugų teikėjams atsakomybė už neteisėto turinio informaciją elektroninėje erdvėje, jeigu kils tuo atveju, jeigu turėjo faktinių žinių apie vykdomą neteisėtą veiklą ir nesiėmė jokių veiksmų pažeidimui pašalinti. Interneto paslaugų teikėjai neprivalo nuolat sekti perduodamą ar saugomą informaciją dėl galimos neteisėtos veiklos, tačiau gavę pranešimą apie elektroninėje erdvėje skelbiamą neteisėtą, draudžiamą informaciją, turi imtis tam tikrų veiksmų. Teisės aktai taip pat nustato kada paslaugų teikėjas yra laikomas sužinojusi apie neteisėtą informacinės visuomenės paslaugos gavėjo veiklą. Toks teisinis reglamentavimas įtvirtina pasaulyje paplitusį ribotos teisinės atsakomybės režimą („*notify and takedown*“) interneto paslaugų teikėjams.

3. ĮPAREIGOJIMŲ INTERNETO PASLAUGŲ TEIKĖJAMS DĖL NETEISĖTOS INFORMACIJOS APRIBOJIMO ELEKTRONINĖJE ERDVĖJE PAVYZDŽIAI LIETUVOJE IR PASAULYJE

3.1. Lietuvos teismų praktika, susijusi interneto paslaugų teikėjų atsakomybe už neteisėtą turinį internete

Šiuo metu Lietuvoje dar nėra gausios teismų praktikos, dėl interneto paslaugų teikėjų atsakomybės už neteisėtą turinį elektroninėje erdvėje. Vienas tokių atvejų galėtų būti „KavkazCentr“ svetainės byla dėl neteisėto turinio. Dar 2003 metais Lietuvoje kilo didelis susidomėjimas dėl tarptautinės Čėčėnijos islamistinės interneto svetainės „KavkazCentr“. Šią svetainę, savo tarnybinėje stotyje įkurdino interneto ir duomenų perdavimo bendrovė „Microlink Data“. Tuo metu Valstybės saugumo departamentui (VSD) ši svetainė įtarimų nekėlė: VSD atstovas ryšiams su visuomene viešai pareiškė, kad „KavkazCentr“ nėra terorizmą propaguojanti ar kelianti grėsmę šaliai svetainė“, nors anksčiau ji jau buvo uždaryta JAV ir Jungtinėje Karalystėje. Tačiau jau tais pačiais metais VSD iš svetainę priglaidusios bendrovės „Elneta“ laikinai konfiskavo serverį, kuriame buvo patalpinti ši svetainė.⁷² Fiziniais VSD pareigūnų veiksmais nutraukus svetainės veiklą, buvo pradėti teisminiai procesai. Vilniaus miesto 2-ajame apylinkės teisme buvo užvesta administracinė byla. Interneto prieglaudos paslaugų teikėjai „Elnetai“ nepalankus teismo sprendimas buvo apskūstas, o atnaujinta byla galiausiai pateko į Lietuvos Konstitucinį teismą. VSD teismuose įrodinėjo, kad svetainėje „KavkazCentr“ yra nelegalų smurtą (terorizmą) kurstančių tekstų, todėl svetainės veikla Lietuvos Respublikoje turi būti nutraukta, o oponentai pasisakė, kad už Čėčėnijos laisvę kovojančios čėčėnų informacijos agentūros svetainė „KavkazCentr“ informuoja pasaulį apie Rusijos kariuomenės brutalumus tame krašte ir teikia objektyvią informaciją, kuri Rusijoje nėra viešinama. Iš Konstitucinio Teismo nutarimo⁷³ dėl Vyriausybės patvirtintos Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos konstitucingumo nuostatų galima daryti išvadą, kad skandalingai pagarsėjusio čėčėnų kovotojus palaikančio tinklalapio „KavkazCenter“ veiklos nutraukimas buvo teisėtas. Po Konstitucinio Teismo nutarimo atnaujinus administracinę byla Vilniaus miesto 2-ame apylinkės teisme R.Pašys, interneto paslaugų teikėjos „Elnetos“ vadovas buvo

⁷² Račius E. Internetiniai musulmonų šaltiniai informacinių karų kontekste - „KavkazCentr“ Lietuvoje atvejis. Prieiga per internetą: < <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Politologija/43/20-53.pdf> >. [Žiūrėta: 2011-10-10].

⁷³ 2005 m. rugsėjo 19 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. redakcija).

pripažintas kaltu dėl informavimo produkcijos, propaguojančios nacionalinę, religinę nesantaiką laikymą ir viešą demonstravimą, tačiau dėl senaties termino suėjimo byla buvo nutraukta.⁷⁴

Galima paminėti dar vieną bylą, kuri susijusi su neteisėtos informacijos (šiuo atveju, nepageidaujamais elektroniniais pranešimais) platinimu elektroniniais tinklais, kurioje ginčas kilo tarp ieškovo Žilvino Budros individualios įmonės „Sėkmės sistemos“ ir AB „Lietuvos telekomas“, UAB „Lietuvos telekomo verslo sprendimai“. Pagal AB „Lietuvos telekomas“ ir IĮ „Sėkmės sistemos“ 1999 metų liepos 9 d. duomenų perdavimo internetu sutartį šiai įmonei buvo suteikti 256 interneto adresai ir sudaryta galimybė duomenis siųsti dideliais kiekiais. Praėjus porai mėnesių nuo sutarties sudarymo, „Lietuvos telekomas“ gavo iš tarptautinio interneto operatoriaus pranešimą, kad įmonė „Sėkmės sistemos“ teršia internetą, piktybiškai siuntinėdama internetu nepageidaujamus komercinius pasiūlymus, ir nereaguoja į interneto vartotojų prašymus nutraukti šią veiklą. Teisminis ginčas tarp „Lietuvos telekomo“ ir Ž. Budros kilo kai kitos šalies operatorius pradėjo blokuoti dideliais kiekiais „Sėkmės sistemų“ vardu siuntinėjamas reklaminio pobūdžio žinutes JAV, Kanados ir kitų šalių elektroninio pašto adresais. Proceso metu teismas nustatė, kad JAV įmonė „Teleglobe“ trylika kartų įspėjo „Sėkmės sistemas“ dėl tokių pranešimų siuntimo. Nuo 1999 m. rugpjūčio 16 d. atsakovas „Lietuvos telekomas“ visiškai nustojo teikti duomenų perdavimo paslaugas įmonei „Sėkmės vizijos“. Teismas šioje byloje atmetė ieškovo ieškinį, motyvuojant piktnaudžiavimu teise. Teismas išaiškino, kad teisė perduoti informaciją šiuolaikinių telekomunikacijos priemonių pagalba, nėra absoliuti, ir gali būti įstatymu ribojama, jeigu toks ribojimas gali būti pateisintas, siekiant apginti viešą interesą, kitų asmenų teises ir teisėtus interesus.⁷⁵ Vadovaujantis šiuo teismo sprendimu, galime daryti išvadą, kad interneto paslaugų teikėjas teikiantis interneto ryšio paslaugas, turi teisę blokuoti ar sustabdyti duomenų perdavimą, kai vartotojas piknaudžiauja savo teisėmis, siųsdamas nepageidaujamus elektroninius pranešimus, nesilaikydamas teisės aktuose nustatytos tokios informacijos platinimo tvarkos.

Interneto paslaugų teikimo ir elektroninės informacijos talpinimo paslaugas teikiančių subjektų pareigų ir atsakomybės klausimas tapo konstitucinio ginčo objektu, spřestu Lietuvos Respublikos Konstituciniame teisme. LR Konstitucinis Teismas 2005 m. rugsėjo 19 d. priėmė nutarimą dėl LR Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos

⁷⁴ 2005 m. spalio 20 d. Suėjus senaties terminui, teismas nutraukė "Kavkazcenter" bylą. Straipsnis. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2005-10-20-suejus-senaties-terminui-teismas-nutrauke-kavkazcenter-byla/18975>> [Žiūrėta: 2011-10-10].

⁷⁵ 2003 m. sausio 13 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35/2003.

viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitiktis Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymo 53 str. daliai⁷⁶ (toliau Konstitucinio Teismo nutarimas). Šioje byloje pareiškėjas Vilniaus miesto 2 apylinkės teismas Konstitucinio Teismo prašė ištirti ar minėtos Tvarkos nuostatos ta apimtimi, kuria riboja viešosios informacijos platintojų veiklą, neprieštarauja Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai ir Visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra pasisakęs, kad pagal Konstituciją riboti žmogaus teises ir laisves, taigi ir teisę reikšti savo įsitikinimus, ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas, galima, jeigu yra laikomasi tam tikrų sąlygų: tai daroma įstatymu; ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo.⁷⁷ Konstitucinis teismas nagrinėjamoje byloje konstatavo, visi asmenys pagal Konstituciją turi pareigą neskleisti tokios informacijos, kurią skleisti draudžia įstatymai, taip pat pareigą nepažeisti ribojamos informacijos platinimo tvarkos. Asmenys, sužinoję, kad jie koku nors būdu dalyvauja skleidžiant informaciją, kurią skleisti draudžia įstatymai, arba kitaip prisideda prie tokios informacijos skleidimo, arba koku nors būdu pažeidžia informacijos, kurios skleidimas yra ribojamas įstatymu, skleidimo tvarką, privalo tokią savo veiklą nedelsiant nutraukti.⁷⁸ Toks aiškinimas reiškia, kad kiekvienas asmuo įgyvendindamas savo teises, turi vadovautis teisės aktų nuostatomis ir nepažeisti kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų.

Konstitucinio Teismo nutarime nurodoma, kad „policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos nustačius Tvarkos pažeidimą ir apie tai pranešus informacijos prieglobos paslaugų teikėjui ir (arba) tinklo paslaugų teikėjui (Tvarkos 16.3 punktą), šie, jeigu techniškai yra įmanoma nutraukti prieigą prie tarnybinėje stotyje esančios neskelbtinos informacijos, privalo tą prieigą nutraukti (Tvarkos 12, 14.2 punktai); tariama, kad informacijos prieglobos paslaugų teikėjas ir (arba) tinklo paslaugų

⁷⁶ 2005 m. rugsėjo 19 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitiktis Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija).

⁷⁷ Konstitucinio Teismo nutarimai: 1995 m. balandžio 20 d., 1996 m. gruodžio 19 d., 2002 m. spalio 23 d., 2004 m. sausio 26 d., 2005 m. liepos 8 d., 2005 m. rugsėjo 19 d.

⁷⁸ 2005 m. rugsėjo 19 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitiktis Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija).

teikėjas apie tarnybinėje stotyje esančią neskelbtiną informaciją sužino tada, kai jam apie tai praneša Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (Tvarkos 16 punktą). Taigi, pareiškėjo manymu, tai, ar viešosios informacijos rengėjas arba platintojas privalo sustabdyti arba nutraukti veiklą, pagal Tvarkos 14.2 punktą šiuo atveju sprendžia ne teismas. Tuo tarpu pagal Visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 dalį viešosios informacijos rengėjo ir (ar) platintojo veiklą gali laikinai sustabdyti arba nutraukti viešosios informacijos rengėjo ir (ar) platintojo savininkas savo iniciatyva arba teismas, jeigu viešosios informacijos rengėjas ir (ar) platintojas pažeidžia šio įstatymo nuostatas. Todėl, pareiškėjo nuomone, Tvarkos VI, VII ir VIII skyriai ta apimtimi, kuria, pasak jo, ribojama viešosios informacijos platintojų veikla, prieštarauja Visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai, taip pat Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai, pagal kurią laisvė reikšti savo įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu.⁷⁹ Galima pastebėti, kad šiais argumentais pareiškėjas abejoja Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos įgaliojimais nuspręsti, dėl neteisėtos informacijos kompiuteriniuose tinkluose pašalinimo ir teigia, kad tai yra tik teismo diskrecija. Konstitucinis teismas pažymėjo, kad nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste policijos pareigūnas, vykdydamas jam Policijos veiklos įstatymo nustatytas teises ir pareigas, taip pat nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją, kartu turi prižiūrėti, kad nebūtų daromi jokie teisės pažeidimai, taigi ir nebūtų skleidžiama informacija, kurią skleisti draudžia įstatymai, taip pat kad nebūtų pažeidžiama ribojamos informacijos skleidimo tvarka.

Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad Konstitucija neužkerta kelio kai kurių su informacijos gavimu ir skleidimu susijusių santykių, įskaitant ir santykius, susijusius su įstatymų nustatytą draudimų skleisti informaciją ir (arba) informacijos skleidimo ribojimų laikymosi priežiūra ir kontrole, reguliuoti ir poįstatyminiais teisės aktais (Vyriausybės nutarimais). Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste buvo pabrėžta, kad Vyriausybė, nutarimais reguliuodama minėtus santykius, negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris nebūtų grindžiamas Konstitucija ir įstatymais, taip pat tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su įstatymų nustatytoju.⁸⁰ Konstitucinio Teismo nutarimo priėmimo

⁷⁹ 2005 m. rugsėjo 19 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija).

⁸⁰ 2005 m. rugsėjo 19 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties

metu (2005-09-19) dar nebuvo priimtas LR Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas, kuriama aptarti paslaugų teikėjų atsakomybės klausimai.

Nutarime taip pat konstatuojama, kad „informacijos platinimo viešo naudojimo kompiuterių tinkluose kontrolės ribas Tvarka apibrėžia ta apimtimi, kuria informacijos paviešinimą ir (arba) platinimą draudžia arba riboti reikalauja įstatymai, ji nenustato iš esmės naujų informacijos platinimo ribojimo pagrindų. Tvarkos VI skyriaus nuostatos dėl interneto tinklalapio įkūrėjo (valdytojo) ir (arba) informacijos prieglobos paslaugų teikėjo atsakomybės kyla iš įstatymų nustatyto draudimo skleisti tam tikrą informaciją.“⁸¹ Konstitucinis Teismas pagrindė poziciją, kad Tvarkos 12 punkte nustatytas teisinis reguliavimas nereiškia, kad informacijos prieglobos paslaugų teikėjas ir (arba) tinklo paslaugų teikėjas gali būti traukiamas teisinėn atsakomybėn remiantis vien Tvarkos 12 punktu – už šiame punkte nurodytą informacijos saugojimą informacijos prieglobos paslaugų teikėjas atsako tik pagal įstatymus, nustatančius teisinę atsakomybę už pagal įstatymus neskelbtinos informacijos laikymą, platinimą ir t. t. Konstitucinis Teismas taip pat paminėjo, kad informacijos prieglobos paslaugų teikėjo ir (arba) tinklo paslaugų teikėjo veikla paprastai apsiriboja eksploatavimo techniniu procesu ir prieigos prie ryšių tinklo, kuriuo perduodama arba kuriame laikinai saugoma trečiųjų šalių suteikta informacija, suteikimu tik tam, kad perdavimas būtų efektyvesnis.

Neskelbtinos informacijos skleidimas ir ribojamos informacijos skleidimo tvarkos pažeidimas yra teisės pažeidimai, kurių Konstitucija netoleruoja. Konstitucinis Teismas aiškindamas Tvarkos 14 punktą paminėjo, kad 14 punkto nuostata reiškia, jog informacijos prieglobos paslaugų teikėjas ir (arba) tinklo paslaugų teikėjas privalo nutraukti prieigą prie tarnybinėje stotyje saugomos neskelbtinos informacijos, jeigu jis apie jo tarnybinėje stotyje saugomą neskelbtiną informaciją sužinojo iš Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos ar iš kitų šaltinių ir jeigu šią prieigą nutraukti techniškai yra įmanoma. Prieigos prie tarnybinėje stotyje esančios informacijos nutraukimas yra vienas iš būdų neleisti viešinti neskelbtinos informacijos. Ši pareiga informacijos prieglobos paslaugų teikėjui kyla tiesiogiai iš Konstitucijos 25 straipsnio 3 ir 4 dalių.

Lietuvos teismų praktikoje galima paminėti dar vieną reikšmingą bylą, Vilniaus apygardos teismo sprendimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kuris Lietuvos interneto paslaugų teikėjus

Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija).

⁸¹ 2005 m. rugsėjo 19 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija).

įpareigojimo blokuoti interneto prieigą Lietuvos Respublikos teritorijoje, prie tam tikrų užsienio šalių lažybų tinklapių. 2010 m. liepos 2 d. Vilniaus apygardos teisme rašytinio proceso tvarka buvo išnagrinėtas ieškovių Asociacijos „Lažybų organizatorių aljansas“, UAB „TopSport“ ir UAB „Orakulas“ prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Ieškovės Asociacija „Lažybų organizatorių aljansas“, UAB „TopSport“ ir UAB „Orakulas“ pareiškė teisme ieškinį atsakovams „bwin International Ltd“, „Unibet International Ltd.“, „Nordic Gaming Group Ltd.“, „Spread Your Wings Ltd.“ ir „bet365 Ltd.“ dėl pažeistų teisių gynimo, neteisėtų veiksmų nutraukimo ir žalos atlyginimo, kuriuo reikalauja: 1. Uždrausti neteisėtus atsakovų „bwin International Ltd“, „Unibet International Ltd.“, „Nordic Gaming Group Ltd.“, „Spread Your Wings Ltd.“ ir „bet365 Ltd.“ veiksmus, susijusius su lažybų organizavimo paslaugų teikimu, įskaitant, bet neapsiribojant atitinkamai per interneto portalus bwin.com, unibet.com, triobet.com, sportingbet.com, bet365.com Lietuvos Respublikoje esantiems asmenims, bet kokia forma ar būdu įskaitant ir internetu; 2. Uždrausti atsakovų veikloje bet kokios neteisėtos reklamos apie azartinius lošimus, įskaitant, bet neapsiribojant interneto portaluose bwin.com, unibet.com, triobet.com, sportingbet.com, bet365.com naudojimą Lietuvos Respublikos teritorijoje, bet kokia forma ar būdu įskaitant ir internetu. Kadangi ginčo suma didelė, ieškovės prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones, tarp jų ir uždrausti atsakovams imtis veiksmų, susijusių su lažybų organizavimo paslaugų teikimu bei reklama, įskaitant, bet neapsiribojant per interneto portalus bwin.com, unibet.com, triobet.com, sportingbet.com, bet365.com Lietuvos Respublikoje esantiems asmenims, bet kokia forma ar būdu įskaitant ir internetu bei uždrausti visas galimas prieigas per Lietuvos Respublikoje veikiančią viešo naudojimo kompiuterių tinklą prie interneto portalų bwin.com, unibet.com, triobet.com, sportingbet.com, bet365.com. Teismas prašymą tenkino, kad būtų užkirstas kelias galimai žalai ateityje.

Šis teismo sprendimas buvo apskūstas, tačiau Lietuvos apeliacinis teismas 2010 m. gruodžio 30 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismo 2010 m. liepos 2 d. nutartį paliko nepakeistą. Tretieji asmenys AB „Teo LT“, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“, UAB „Balticum TV“, UAB „Baltnetos komunikacijos“, AB „Lietuvos energija“, UAB „Nacionalinis komunikacijų tinklas“ ir Kauno technologijos universiteto Informacinių technologijų plėtros institutas pateikė teismui prašymus išaiškinti Vilniaus apygardos teismo 2010 m. liepos 2 d. nutartį, nurodant konkrečius asmenis, kuriems taikoma ši nutartis. 2011 m. kovo 10 d. Vilniaus apygardos teismas priėmė nutartį atmesti trečiųjų asmenų prašymus išaiškinti Vilniaus apygardos teismo 2010 m. liepos 2 d. nutartį⁸².

⁸² 2011 m. kovo 10 d. Vilniaus Apygardos Teismo nutartis. Civilinė byla Nr. 2-2961-823/2011.

Ši lažybų bendrovių beprecedentė byla Lietuvos visuomenėje sukėlė nemažai kalbų ir klausimų⁸³: ar demokratinėje valstybėje turėtų būti cenzūruojamas internetas, koks turėtų būti interneto paslaugų teikėjų vaidmuo ribojant neteisėtą turinį internete ir apskritai, kokiomis priemonėmis būtų galima tai efektyviai daryti. Daugelis Lietuvos interneto paslaugų teikėjų pasisako, kad jie neturi nei teisinių, nei jokių kitų administracinių ar fizinių galių bei kompetencijos uždrausti užsienio šalyse registruotiems subjektams imtis tam tikrų veiksmų, kadangi atsakovai nėra su Lietuvos interneto paslaugų teikėjais susiję asmenys ar kitaip nuo jų priklausomi subjektai. Lietuvos interneto paslaugų teikėjai Lietuvoje neteikia atsakovams nei elektroninių ryšių, nei informacijos prieglobos, nei reklamos ar kitų atlygintinų paslaugų. Interneto paslaugų teikėjai taip pat nėra viešojo administravimo subjektai, nedalyvauja atsakovų veikloje ir jos nekontroliuoja, todėl negali paskirti jokių draudimų ar kitokių įpareigojimų nepavaldiems juridiniams asmenims.

Pasak interneto paslaugų teikėjų, įpareigojimas uždrausti visas galimas prieigas prie tam tikrų internetinių svetainių suponuoja arba tiesioginio tarptautinio interneto ryšio kanalo blokavimą (fizinės prieigos visiems klientams nutraukimą), arba kontrolę prie kokių interneto portalų klientai prisijungia naudodamiesi paslaugos teikėjų teikiama fizinės prieigos paslauga (klientų naudojamo interneto turinio kontrolę ir filtravimą). Netaikant vieno iš nurodytųjų būdų neįmanoma „uždrausti visas galimas prieigas“ apskritai arba prie konkrečių interneto portalų, nes turint prieigą prie tarptautinio interneto ryšio laisvai galima prisijungti prie norimų interneto portalų netiesiogiai, o nekontroliuojant interneto turinio neįmanoma savaime apriboti naudojimosi tam tikrais informaciniais resursais. Taigi techniniai ir programiniai sprendimai, kurių pagalba ribojama privataus vidinio tinklo ir prie jo prijungtų kompiuterių galimybės prisijungti prie tam tikrų interneto portalų, negalimi ar neefektyvūs ir reikalauja milžiniškų investicijų⁸⁴. Galima sutikti, kad tokia interneto kontrolė gali pažeisti asmens teises gauti informaciją, laisvę teikti ir gauti paslaugas, apribotų informacijos laisvę, pažeistų proporcingumo ir adekvatumo principus.

Interneto paslaugų teikėjai teigia, kad efektyvus interneto prieigos prie tam tikrų interneto svetainių blokavimas yra daug investicijų reikalaujantis ir sunkiai įvykdomas procesas. Tačiau yra ir kitų nuomonių. Lažybų bendrovėms „Informacijos saugumo agentūros“ paruoštoje išvadoje siūlomi

⁸³ Straipsniai: 2010 liepos 9d. Vaitkevičius A., Gasiulis G. Lažybų bendrovė „Unibet“: sprendimas blokuoti lošimo tinklalapius sukėlė sumaištį, bet efekto neduos. Prieiga per internetą: <<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lazybu-bendrove-unibet-sprendimas-blokuoti-losimo-tinklapius-sukele-sumaisti-bet-efekto-neduos-56-106704>>, 2010 liepos 8d. Antstoliai blokuos prieigas prie lažybas internetu organizuojančių svetainių. Prieiga per internetą: <<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/antstoliai-blokuos-prieigas-prie-lazybas-internetu-organizuojanciu-svetainiu-56-106470>>, 2010 liepos 8d. Gasiulis G. Interneto tiekėjai: blokuoti tinklalapių neturime techninių galimybių. Prieiga per internetą: <<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/teo-lt-blokuoti-tinklapiu-neturime-techniniu-galimybiu-56-106514>>. [Žiūrėta: 2010-10-10]

⁸⁴ 2011 m. kovo 10 d. Vilniaus Apygardos Teismo nutartis. Civilinė byla Nr. 2-2961-823/2011.

keli būdai kaip nedidelėmis sąnaudomis galima blokuoti interneto turinį: pirmasis – vartotojų užklausų nukreipimas į vietinį kompiuterio IP adresą, pasitelkus domenų vardų struktūros (DNS) tarnybines stotis. Šios stotys keičia vartotojų įvestus „raidinius“ svetainių adresus į skaitinius IP adresus, o pagal jį atrandama ieškoma svetainė, antrasis būdas – IPT maršrutizatoriuose taisyklėmis drausti tam tikras svetaines, pagal tinklalapių vardų sritis.⁸⁵ Tačiau vis dėlto nors toks blokavimas ir yra įmanomas, sutinkama su nuomone, jog tai nėra efektyvus sprendimas. Toks interneto svetainių prieigos blokavimo būdas gali padaryti interneto svetaines neprieinamas tiems interneto vartotojams, kurie atsitiktinai bando pasiekti blokuojamus tinklapius, tačiau suinteresuotiems asmenims, ypač tie kurie ir naudojami lažybų tinklalapiais, nebus sunku surasti būdų, kaip apeiti ribojimus.

3.2. Bandymas neteisimine tvarka riboti neteisėtą turinį internete Lietuvoje

Dar vienas bandymo riboti interneto prieigą prie interneto tinklapių pavyzdys, ne teisiniu keliu, o kreipiantis į viešojo administravimo subjektą, Informacinės visuomenės plėtros komitetą prie Susisiekimo ministerijos (toliau – IVPK) būtų Lietuvos antipiratinės veiklos asociacijos (LANVA) prašymas „įpareigoti Lietuvos Respublikoje veikiančius Interneto paslaugų teikėjus imtis veiksmų nutraukti autorių ir gretutinių teisių pažeidimus, kurie pažeidžia UAB „ACME“, UAB „Prioro įrašų grupė“, UAB „Forum cinemas ir kitų gamintojų autorines ir gretutines teises“. Prašyme buvo nurodyta, kad pažeidimai daromi interneto tinklalapyje www.linkomanija.net.

Išnagrinėjęs prašymą, IVPK priėmė sprendimą prašymo netenkinti, nes vadovaujantis Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 21 straipsnio 1 dalimi, IVPK negali įpareigoti interneto paslaugų teikėjų nutraukti prieigą prie interneto svetainės www.linkomanija.net. IVPK sprendime teigia, kad jai Įstatymo suteikti įgaliojimai negali būti taikomi interneto svetainei blokuoti, nustatant neriboto galiojimo, daugkartinio taikymo įpareigojimą, nes toks įpareigojimas galimai neatitiktų Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22, 109 straipsnių nuostatų.⁸⁶

Sprendimą IVPK grindė keleta nuostatų. Viena iš priežasčių, kodėl buvo priimtas sprendimas prašymo netenkinti, pagal LR Konstituciją, teisingumą vykdo ir asmenų teisių pažeidimo klausimus šalyje sprendžia teismai, o IVPK neturi tokios kompetencijos priimti sprendimą.

IVPK sprendime teigia, kad pagal Lietuvos Respublikos Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 21 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad IVPK „turi teisę savo iniciatyva arba asmenų, kurių

⁸⁵ 2011 kovo 23 d. G. Gasiulis “Skaitmeninis kodas: Tinklalapių blokavimo būdus siūlę IT specialistai sutinka, kad tai neįmanoma” Straipsnis prieiga per internetą <<http://www.15min.lt/naujiena/pinigai/itkodas/skaitmeninis-kodas-tinklalapiu-blokavimo-budus-siule-it-specialistai-sutinka-kad-tai-neimanoma-51-142889>>. [Žiūrėta: 2011-10-10].

⁸⁶ 2011 m. liepos 11 d. „Sprendimą dėl „Linkomanijos“ blokavimo gali priimti tik teismai”. Prieiga per internetą: <<http://www.ivpk.lt/news/1719/34/Sprendima-del-Linkomanijos-blokavimo-gali-priimti-tik-teismai>>. [Žiūrėta: 2011-10-10].

teisės pažeidžia paslaugų teikėjo perduodama ir (ar) saugoma informacija ar su ja susijusi veikla, prašymu įpareigoti paslaugos teikėją imtis veiksmų, kad būtų nutrauktas pažeidimas, daromas naudojant informacinės visuomenės paslaugas“ į nurodomų subjektų sąrašą patenka interneto paslaugų tiekėjai, bet įstatyme nėra apibrėžta, kaip turi būti suprantama sąvoka „pažeidimas“.⁸⁷

Taip pat įstatymas neregamentuota, kokių veiksmų IVPK gali įpareigoti imtis interneto paslaugos tiekėjų ir kokia procedūra turėtų būti atliekama. IVPK pažymi, kad įpareigojus šalies interneto paslaugų tiekėjus filtruoti vartotojų persiunčiamus duomenis ar blokuoti prieigą, interneto tiekėjai pradėtų rinkti apie savo vartotojus papildomą informaciją, kurios jie nerenka šiuo metu ir nėra įgalinti jos rinkti pagal įstatymus.⁸⁸ IVPK teisingai pažymi, jog nereikėtų interneto paslaugų tiekėjų įpareigoti atlikti tokią papildomą veiklą, kokios jų neįgalioja Lietuvos Respublikos teisės aktai.

Galima sutikti su IVPK sprendime išdėstytomis nuostatomis, jog vadovaudamasis LR Konstitucija (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 28 str.) sprendimai dėl interneto svetainės blokavimo neturi pažeisti tokių konstitucinių teisių ir laisvių kaip žodžio laisvė, saviraiškos laisvė ar privatumo. Nereikėtų pamiršti ir proporcingumo principo: žala, kurią patirs visuomenė dėl legalaus turinio esančio, norimoje užblokuoti svetainėje, neturėtų būti didesnė nei suinteresuotų asmenų patiriama žala dėl neteisėto turinio blokuojamoje svetainėje.

3.3. Interneto prieigos prie neteisėto turinio ribojimo pavyzdžiai pasaulio šalyse

Nepaisant to, kad Europos Sąjungoje trūksta vieningo reglamentavimo dėl neteisėto turinio informacijos internete kontrolės, nemažai Europos Sąjungos šalių narių filtruoja nepageidaujamą turinį elektroninėje erdvėje. Daug šalių, tokių kaip Didžioji Britanija⁸⁹, Švedija⁹⁰, Suomija⁹¹, Danija⁹², ir

⁸⁷ 2011 m. liepos 11 d. Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Sprendimą dėl „Linkomanijos“ blokavimo gali priimti tik teismas. Prieiga per internetą: < <http://www.ivpk.lt/news/1719/34/Sprendima-del-Linkomanijos-blokavimo-gali-priimti-tik-teismas> >. [Žiūrėta: 2011-10-14].

⁸⁸ 2011 m. liepos 11 d. Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Sprendimą dėl „Linkomanijos“ blokavimo gali priimti tik teismas. Prieiga per internetą: < <http://www.ivpk.lt/news/1719/34/Sprendima-del-Linkomanijos-blokavimo-gali-priimti-tik-teismas> >. [Žiūrėta: 2011-10-14].

⁸⁹ 2008 m. kovo 30 d. Garside J. Virgin Media takes fight to illegal downloaders. The Telegraph straipsnis. Prieiga per internetą: < <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/mediatechnologyandtelecoms/2787213/Virgin-Media-takes-fight-to-illegal-downloaders.html> >. [Žiūrėta: 2011-10-14].

⁹⁰ 2005 m. gegužės 17 d. Telenor. Telenor and Swedish National Criminal Investigation Department to Introduce Internet Child Porn Filter. Straipsnis. Prieiga per internetą: < <http://www.telenor.com/en/news-and-media/press-releases/2005/telenor-introduces-child-pornography-filter-in-sweden.jsp> >. [Žiūrėta: 2011-10-14].

⁹¹ 2008 m. vasario 14 d. Helsingin Sanomat. Anti-Internet Censorship Website Placed on Police Filter List over Links to Child Porn Sites. Straipsnis. Prieiga per internetą: < <http://www.hs.fi/english/article/1135234057449> >. [Žiūrėta: 2011-10-15].

Italija⁹³ filtruoja vaikų pornografiją, kai kurios Vyriausybės (pvz.: Didžioji Britanija, Prancūzija) valstybiniu lygiu „spaudžia“ interneto paslaugų teikėjus užkirsti kelią autorių teisių pažeidimams vykdant tokio turinio stebėjimą ir filtravimą.⁹⁴ Tokie valstybių šalių sprendimai interneto paslaugų teikėjams, kurie iš esmės niekaip nekontroliuoja interneto turinio ir vartotojams suteikia tik srautą, kuriuo duomenys yra perduodami, sukuria nemažai įpareigojimų. Šiame poskyryje bus aptarta kelių atgarsio pasaulyje sulaukusių šalių valstybinė politika kovojant su neteisėtu turinio internete.

2009 m. birželio ir spalio mėnesiais Prancūzijos parlamentas priėmė kontraversišką autorių teises ginantį Kūrybos platinimo internetu skatinimo ir apsaugos įstatymą (*pranc. – Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet*), kurio tikslas sumažinti piratavimą internete. Įsigaliojus šiam įstatymui Prancūzijos vyriausybė įsteigė Kovos su piratavimu agentūrą (HADOPI), kuri turi realizuoti įstatymo vykdymą. Vadinamo „Trijų įspėjimų“ įstatymo esmė: pirmus du kartus užfiksavus nelegalų dalijimąsi autorių teises pažeidžiančiais failais vartotojas įspėjamas, o trečią kartą jam gali būti sumažinama interneto sparta arba laikinai atjungiamas interneto ryšys.⁹⁵ Šis įstatymas buvo pripažintas antikonstituciniu ir 2010 m. pakeistas taip, kad interneto ryšys vartotojui gali būti atjungtas tik teismo sprendimu.⁹⁶ Pagal šį įstatymą, Agentūros užduotis, vadovaujantis autorių teisių savininkų skundais, įvertinti faktus, identifikuoti įtariamus pažeidėjus ir išsiųsti jiems įspėjimus. Interneto paslaugų teikėjus įstatymas įpareigoja suteikti agentūrai informaciją apie vartotojus, įtariamus padarius pažeidimą, t.y. identifikuoti klientą pagal IP adresą. Ir nors konkretaus kompiuterio ar vartotojo IP kodas neleidžia nustatyti, Prancūzijoje atsakomybė už bylų dalinimą gali grėsti ir tinklo savininkui, t. y. asmeniui, kuris yra užsakęs interneto paslaugą. Būtent jam yra siunčiamas įspėjimas dėl autorių teisių pažeidimo. 2011 metų rugsėjo 29 d. Prancūzijos Kovos su piratavimu agentūra paskelbė savo metinę ataskaitą, kurioje nurodoma, kad 650 tūkst. vartotojų visoje šalyje buvo išsiųsti elektroniniai laiškai, dėl įstatymus pažeidžiančio elgesio. Dar 44 tūkst., ignoravusiems šiuos pranešimus, laiškai pakartotinai išsiųsti paštu, o 60 asmenų gali būti pateikti kaltinimai.⁹⁷

⁹² 2008 m. birželio 11 d. Computerworld. Hansen K. Danish Filter Catches Romanian Child-Porn Sites. Straipsnis. Prieiga per internetą: <[http://www.computerworld.com/s/article/9097018/Danish filter catches Romanian child porn sites](http://www.computerworld.com/s/article/9097018/Danish_filter_catches_Romanian_child_porn_sites) >. [Žiūrėta: 2011-10-18].

⁹³ 2007 m. sausio 2 d. Reuters. Italy enacts law to block child porn Web sites. Straipsnis. Prieiga per internetą: <<http://www.reuters.com/article/2007/01/02/us-italy-internet-idUSL0227310120070102>>. [Žiūrėta: 2011-10-15].

⁹⁴ 2008 m. vasario 12 d. Reuters. UK Could Follow France on Internet Piracy Plan. Straipsnis. Prieiga per internetą: <<http://www.thestar.com/business/article/302768--u-k-could-follow-france-on-internet-piracy-plan>>. [Žiūrėta: 2011-10-15].

⁹⁵ Jondet N. The French Copyright Authority (HADOPI): The Graduated Response and the Disconnection of Illegal File-Sharers. 2010 m. rugpjūčio 24 d. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1664509>.

⁹⁶ Lucchi N. Regulation and Control of Communication: The French Online Copyright Infringement Law (HADOPI). 2011 m. gegužės 21 d. P. 4-5. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1816287>. [Žiūrėta: 2011-10-15].

⁹⁷ 2011 m. spalio 5 d. EDRI – gram. French Internet users on the verge of being disconnected. Prieiga per internetą: <<http://www.edri.org/edrigram/number9.19/hadopi-report-france-18-months>>. [Žiūrėta: 2011-10-15].

Panašus įstatymas 2010 m. buvo priimtas ir Didžiojoje Britanijoje. Pagal Didžiosios Britanijos Skaitmeninės ekonomikos įstatymą (*ang. Digital Economy Act 2010*) autorių teises ginančios organizacijos stebės nelegalų bylų dalinimąsi internete ir rinks tai darančių vartotojų IP adresus. Pagal surinktus duomenis, autorinių teisių turėtojas arba autorių teises ginančios organizacijos, interneto paslaugų teikėjams pateiks pranešimus apie pažeidimus, padaromus naudojantis interneto paslaugų teikėjų vartotojui teikiama prieiga prie interneto. Pagal šiuos pranešimus, įstatymas įpareigoja interneto paslaugų teikėjus identifikuoti pažeidimus padariusius klientus, išsiųsti jiems įspėjimus apie daromą pažeidimą bei suteikti informaciją apie teisėtas alternatyvas. Jei per vienerius metus tokios priemonės nepadės ženkliai sumažinti piratavimo, interneto paslaugų teikėjai bus įpareigoti imtis techninių priemonių prieš vartotojus – riboti jų interneto prieigos spartą, išjungti siuntimo kanalus ar apskritai uždrausti prieigą prie interneto.⁹⁸ Didžiosios Britanijos interneto paslaugų teikėjai „BT“ ir „TalkTalk“ kreipėsi į teismą su ieškiniu teigdami, jog Skaitmeninės ekonomikos įstatymas pažeidžia vartotojų teisę į privatumą, sukuria per daug įpareigojimų interneto paslaugų teikėjams ir tai prieštarauja Europos Sąjungos teisei.⁹⁹ Teismas atmetė Didžiosios Britanijos interneto paslaugų teikėjų skundą, taip įpareigodamas juos stebėti ir kontroliuoti vartotojų veiksmus, o ypač – muzikos ir filmų nelegalų siuntimąsi. Teismas sutiko tik su interneto paslaugų teikėjų argumentu, jog įstatymo įgyvendinimo finansiniai kaštai neturėtų būti perkelti ant tiekėjų pečių ir paslaugų teikėjams Vyriausybė turėtų kompensuoti šias išlaidas.¹⁰⁰ Vis dėl to interneto paslaugų teikėjams teks mokėti dalį einamųjų išlaidų. Vadovaujantis teismo sprendimu, galima teikti, kad jau nuo kitų metų autorių teisių pažeidimu kaltinamiems vartotojams Didžiojoje Britanijoje bus siunčiami raštiški įspėjimai.

Griežti antipiratiniai įstatymai galioja ir kitoje ES šalyje Belgijoje. Dar 2007 m. birželį Briuselio teismas priėmė sprendimą byloje Belgijos autorių, kompozitorių ir leidėjų bendruomenė (SABAM) v. S.A. Tiscali (Scarlet), kuriuo interneto paslaugų teikėjas „Scarlet Extended Ltd.“ yra įpareigojamas kovoti su piratavimu, blokuodamas ar filtruodamas vartotojų siunčiamus duomenis. Teismas pritarė SABAM reikalavimui, kad „Scarlet Extended Ltd.“ savo sistemose įdiegtų keitimosi rinkmenomis (*peer-to-peer*) programų duomenų filtrus, neleidžiančius vartotojams neteisėtai siųsti muzikos įrašų. Teismas atmetė IPT teiginius apie galimus vartotojų privatumo, asmeninės informacijos ar saviraiškos teisių pažeidimus. Nebuvo atsižvelgta ir į tai, kad teismo sprendimu, IPT yra įpareigojamas sekti visų *peer-to-peer* sistemų veiklą, nors tai gali prieštarauti Elektroninės komercijos direktyvai (direktyvos

⁹⁸ Digital Economy Act 2010. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/24/pdfs/ukpga_20100024_en.pdf>. [Žiūrėta: 2011-10-16]

⁹⁹ Du Preez D. BT and TalkTalk challenge Digital Economy Act in High Court". 2011 kovo 24 d. prieiga per internetą: <<http://www.computing.co.uk/ctg/news/2036669/bt-talktalk-challenge-digital-economy-act-court>>. [Žiūrėta: 2011-10-16]

¹⁰⁰ Du Preez D. BT and TalkTalk lose Digital Economy Act case. 2011 m. balandžio 20 d. Prieiga per internetą: <<http://www.computing.co.uk/ctg/news/2045221/bt-talktalk-lose-digital-economy-act>>. [Žiūrėta: 2011-10-16]

nuostatos perkeltos į Belgijos teisės aktus). Teismas sprendime konstatuoja, jog „Scarlet“ kompanija nėra įpareigojama stebėti visą tinklą, nes turinio filtravimo technologijos dirba taip, kad pašalintų tik tam tikrus, nurodytus duomenis. Be to, teismas yra įsitikinęs, kad turinio filtravimo ir blokavimo programos neapdoroja jokių asmeninių duomenų ir turinys yra šalinamas automatiškai, o IPT tėra pasyvus proceso stebėtojas. Vadovaudamasis šiais argumentais teismas įpareigojo interneto paslaugų teikėją „Scarlet“ nutraukti autorių teisių pažeidimus, daromus kompanijos paslaugų vartotojų ir neleisti jiems *peer-to-peer* programomis platinti muzikos įrašų, priklausančių SABAM nariams. „Scarlet“ kompanija taip pat yra įpareigota raštiškai informuoti SABAM, kokias turinio filtravimo sistemas ji įdiegs savo tinkluose.¹⁰¹ Šioje byloje buvo keliamas klausimas, ar įpareigojimas IPT įdiegti tokią programinę įrangą, kuri filtruoja ir blokuoja tam tikrą informaciją, reiškia stebėjimo pareigos nustatymą paslaugos teikėjui? Žinant tai, kad internetu perduodami dideli kiekiai informacijos duomenų, juos stebėti pasitelkiant vien tik žmogiškuosius išteklius nėra efektyvus būdas. Todėl stebėjimu būtų galima laikyti ir techninių priemonių ir programinės įrangos naudojimą. Teisminėje byloje, kuri tęsiasi jau ne vienerius metus ir kurioje buvo printi keli teismo sprendimai, dabar yra laukiama Europos Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo.

Europos Teisingumo Teismo Generalinis Advokatas savo nuomonėje dėl šios bylos siūlo Teismui Belgijos teisės aktų nuostatas, įpareigojančias IPT savo lėšomis neribotam laikotarpiui įdiegti filtravimo ir blokavimo programinę įrangą tam kad būtų nustatytas ir pašalintas *peer-to-peer* programomis siunčiamas autorių teises pažeidžiantis turinys, pripažinti prieštaraujančias ES teisei.¹⁰² Europos Teisingumo Teismo sprendimo šioje byloje dar nėra, ir nors Generalinio Advokato nuomonė nėra privaloma Teismui, tačiau Teismas daugeliu atvejų remiasi Generalinio Advokato nuomone.

Taigi, šioje byloje buvo keliamas klausimas, ar įpareigojimas IPT įdiegti tokią programinę įrangą, kuri filtruoja ir blokuoja tam tikrą informaciją, reiškia stebėjimo pareigos nustatymą paslaugos teikėjui? Kadangi internetu perduodami dideli kiekiai informacijos duomenų, juos stebėti pasitelkiant vien tik žmogiškuosius išteklius nėra efektyvus būdas.

Su autorių teisių pažeidėjais, kurie neteisėtai siuntėsi muziką failų siuntimosi programomis kovojama ir Ispanijoje. Paminėtina byla tarp Ispanijos muzikos asociacijos „Promusicae“ ir interneto paslaugų teikėjo „Telefonica“, kur ginčas kilo, dėl to kad interneto paslaugų teikėjas „Telefonica“ atsisakė atskleisti pavardes ir adresus abonentių, kurie buvo įtariami kūrinių, apsaugotų autorių teisėmis

¹⁰¹ Cardozo Arts & Entertainment journal. Caelj Translation series. SABAM V. S.A. Tiscali (Scarlet). District Court of Brussels, No. 04/8975/A, Decision of 29 June 2007. Translated by Mady F., Bourrouilhou J., Hughes J. Prieiga per internetą: < <http://www.cardozoaelj.net/issues/08/case001.pdf> >. [Žiūrėta: 2011-10-16].

¹⁰² Court of Justice of the European Union. Press release. 2011 balanzio 14 d. Advocate General's Opinion in Case C-70/10. Prieiga per internetą: < <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-04/cp110037en.pdf> >. [Žiūrėta: 2011-10-16].

platinimu naudojant bylų apsikėitimo programas. „Promusicae“ informacija buvo reikalinga, kad galėtų imtis teisinių veiksmų prieš įtariamus bylų platintojus. „Telefonica“ nesutiko atskleisti asmens duomenų argumentuodama tuo, jog Europos Sąjungos teisės aktai neįpareigoja IPT suteikti asmens duomenis, kurie nėra susiję su baudžiamuoju persekiojimu, viešąja tvarka arba valstybės saugumu.

Ispanijos teismas kreipėsi į Europos Teisingumo Teismą prejudicinio sprendimo šioje byloje, užduodamas tokį klausimą: „Ar Bendrijos teisė, leidžia valstybėms narėms elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų operatoriams, prieigos prie telekomunikacijų tinklų teikėjams ir duomenų saugojimo paslaugų teikėjams tenkančią pareigą išsaugoti ir padaryti prieinamus prisijungimo ir srauto duomenis, gautus naudojant ryšį informacinės visuomenės paslaugos teikimo metu, sieti tik su baudžiamosios bylos tyrimu arba poreikiu užtikrinti visuomenės saugumą ir nacionalinę gynybą, nenumatant šios pareigos civilinio proceso atžvilgiu?“¹⁰³ Europos Teisingumo Teismas šioje byloje nusprendė, kad Elektroninės komercijos direktyva, Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių bei Direktyva dėl intelektinės nuosavybių teisės neįpareigoja valstybių narių, užtikrinant veiksmingą autorių teisių apsaugą, numatyti pareigą pateikti asmens duomenis vykstant civiliniam procesui.

Nepaisant to, kad, tokie autorių teises ginantys įstatymai kaip Prancūzijos, Didžiosios Britanijos ar Belgijos siekia užkirsti kelią autorinių teisių pažeidimams, susilaukia nemažai kritikos kaip pažeidžiantys žmogaus teises. Pavyzdžiui, Jungtinių Tautų Asamblėja (toliau JT) kritiškai vertina Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos įstatymus, kurie leidžia autorių teisių pažeidimus įvykdžiusiems asmenims atjungti internetą. Anot JT ataskaitos, tokia bausmė pažeidžia žmogaus teises. JT specialiojo įgalotinio Franko La Rue parengtoje ataskaitoje teigiama, kad tokia bausmė yra neproporcinga, todėl šios šalys raginamos „atšaukti arba pataisyti“ teisės aktus. „Specialusis įgalotinis laikosi nuomonės, kad interneto prieigos išjungimas vartotojams, nepriklausomai nuo aplinkybių, taip pat ir remiantis autorių teisių pažeidimais, būtų neproporcinga priemonė ir pažeistų JT Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 19 straipsnio 3 punktą“.¹⁰⁴ Jau minėtoje Europos Teisingumo Teismo Generalinio Advokato Cruz Villalón nuomonėje, dėl Belgijos antipiratinė teisės aktų, kurie reikalauja IPT nuolat stebėti ir filtruoti savo vartotojų interneto srautą, taip pat teigiama, jog tokios įstatymų nuostatos

¹⁰³ 2008 m. sausio 28 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-275/06 Productores de Musica de Espana (Promusicae) prieš Telefonica de Espana SAU. Prieiga per internetą: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62006CJ0275:LT:HTML> >. [Žiūrėta: 2011-10-18].

¹⁰⁴ La Rue F. Unitet Nations General Assembly Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression. P.17. 2011 m. gegužės 16 d., prieiga per internetą: < http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf >.[Žiūrėta: 2011-10-18].

pažeidžia Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos laiduojamą teisę gauti ir skleisti informaciją, asmens duomenų apsaugos bei asmenų susižinojimo privatumo teises.¹⁰⁵

Analizuojant pasaulio valstybių vykdomą politiką kontroliuojant neteisėtą turinį internete, galime pastebėti, kad nacionaliniu mastu internetas yra „filtruojamas“ autoritariniuose režimuose, kaip Kinija¹⁰⁶, Iranas, ar nedemokratinėse valstybėse, kuriose piliečiams suteikiama ribota civilinių teisių ir laisvių apsauga, pavyzdžiui Saudo Arabija.¹⁰⁷ Jau minėta, kad tam tikra interneto turinio filtravimo veikla vykdoma ir Vakarų valstybėse, tačiau būtų galima išskirti Australijos pavyzdį, kuris yra gana unikalus demokratinėse valstybių kontekste.¹⁰⁸ 2008 metų sausį Australijos parlamentas pradėjo svarstyti įstatymą, kuris priverstų visus internetinio ryšio tiekėjus filtruoti vartotojams tiekiamą turinį. Šalies vyriausybė ruošia griežtą interneto turinio filtravimo sistemą įteisinantį įstatymų paketą, kuriuo bus siekiama blokuoti įvairią užsienio serveriuose laikomą medžiagą, susijusią su vaikų pornografija, seksualiniais iškrypimais ir prievarta, narkotinių medžiagų bei savadarbių sprogmenų gamyba, teroro aktų rengimo instrukcijomis ir kitais draudžiamais dalykais. Pagal ruošamą įstatymų paketą, siekiama įpareigoti visus Australijos interneto paslaugų teikėjus įdiegti technines bei programines priemones, kurios užtikrintų interneto resursų pagal šalies Komunikacijų ir žiniasklaidos agentūros (*angl. Australian Communications and Media Authority*) parengtą nepriimtinių tinklalapių sąrašą (*angl. Refused Classification list*) blokavimą.¹⁰⁹ Australijos nepriklausoma tyrimų laboratorija „Enex Testlab“ atliko tyrimą, kuris patvirtino, kad interneto turinio filtravimas interneto paslaugų teikėjų lygmenyje nacionaliniu mastu iš esmės nesumažina interneto ryšio spartos ir yra efektyvus blokuojant nepriimtinius tinklapius iš sąrašo, bet nėra efektyvus filtruojant ne interneto tinklu paremtus protokolus: pokalbių kambarius (*angl. chat rooms*), failų apsikeitimo (*angl. peer to peer*) programas, greitąsias žinutes (*angl. instant messaging*). Tai buvo nustatyta realiomis sąlygomis atliekant bandymus kelių

¹⁰⁵ Court of Justice of the European Union. Press release. 2001 balanzio 14 d. Advocate General's Opinion in Case C-70/10. Prieiga per internetą: < <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-04/cp110037en.pdf> >. [Žiūrėta: 2011-10-18].

¹⁰⁶ Deva S. Corporate Complicity in Internet Censorship in China: Who Cares for the Global Compact or the Global Online Freedom Act? 2007. Prieiga per internetą: < http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=964478&rec=1&srcabs=1319466 >. [Žiūrėta: 2011-10-18].

¹⁰⁷ OpenNetInitiative.net, Research: Country profiles. Prieiga per internetą: < <http://www.opennetinitiative.net/modules.php?op=modload&name=Archive&file=index&req=viewarticle&artid=1> >. [Žiūrėta: 2011-10-05].

¹⁰⁸ Bambauer E. D. Filtering in Oz: Australia's Foray Into Internet Censorship. 2008 gruodis. Brooklyn Law School. P. 3-4. Prieiga per internetą: < http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1319466 >. [Žiūrėta: 2011-10-18]

¹⁰⁹ Australian Government Department of Broadband Communication and the Digital Economy. Internet service provider (ISP) filtering. Prieiga per internetą: < http://www.dbcde.gov.au/funding_and_programs/cybersafety_plan/internet_service_provider_isp_filtering >. [Žiūrėta: 2011-10-18].

stambių, vidutinių ir mažų Australijos interneto paslaugų teikėjų tinkluose.¹¹⁰ Derek E. Bambauer analizuodamas draudžiamo ar ribojamo turinio reglamentavimą Australijoje, pastebi, kad informacijos reguliavimas Australijoje išsiskiria neįprastu bruožu: Konstitucijoje nėra įtvirtintos ir aiškiai išreikštos žodžio ar išraiškos laisvės, todėl informacijos apsaugos arba ribojimo poreikis pirmiausia kyla iš demokratinų politinių procesų, o ne iš įstatymų nuostatų. Tokia padėtis suteikia Australijos Vyriausybei veikimo laisvę cenzūruoti interneto turinį, ką būtų sunkiau padaryti kitose šalyse, kaip pavyzdžiui JAV, vadovaujantis jos Konstitucijos I-ąja Pataisa.¹¹¹

3.4. Skyriaus apibendrinimas

Lietuvos teismų praktika dėl interneto paslaugų teikėjų atsakomybės ir jiems taikomų įpareigojimų, už neteisėtą turinį elektroninėje erdvėje, nėra gausi. Konstitucinio teismo praktikoje nustatyta, kad visi asmenys pagal Konstituciją turi pareigą neskleisti tokios informacijos, kurią skleisti draudžia įstatymai, taip pat pareigą nepažeisti ribojamos informacijos platinimo tvarkos. Asmenys, sužinoję, kad jie koku nors būdu dalyvauja skleidžiant informaciją, kurią skleisti draudžia įstatymai, arba kitaip prisideda prie tokios informacijos skleidimo, arba koku nors būdu pažeidžia informacijos, kurios skleidimas yra ribojamas įstatymu, skleidimo tvarką, privalo tokią savo veiklą nedelsiant nutraukti. Teisė perduoti informaciją šiuolaikinių telekomunikacijos priemonių pagalba, nėra absoliuti, ir gali būti įstatymu ribojama, jeigu toks ribojimas gali būti pateisintas siekiant apginti viešą interesą, kitų asmenų teises ir teisėtus interesus. Pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją riboti žmogaus teises ir laisves, taigi ir teisę reikšti savo įsitikinimus, ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas, galima, jeigu yra laikomasi tam tikrų sąlygų: tai daroma įstatymu; ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo.

Išanalizavus Lietuvos teismų praktiką, dėl neteisėto turinio platinimo, galime daryti išvadą, kad interneto paslaugų teikėjas teikiantis interneto ryšio paslaugas, turi teisę blokuoti ar sustabdyti duomenų perdavimą, kai vartotojas piknaudžiauja savo teisėmis, siųsdamas nepageidaujamus elektroninius pranešimus, nesilaikydamas teisės aktuose nustatytos tokios informacijos platinimo

¹¹⁰ Enex TestLab report into ISP-level filtering. 2009 spalio. P. 4-5, 7, 9. Prieiga per internetą: < http://www.dbcde.gov.au/_data/assets/pdf_file/0004/123862/Enex_Testlab_report_into_ISP-level_filtering_-_Full_report_-_Low_res.pdf > . [Žiūrėta: 2011-10-18].

¹¹¹ Bambauer E. D. Filtering in Oz: Australia's Foray Into Internet Censorship. 2008 gruodis. Brooklyn Law School. P. 7-8. Prieiga per internetą: < http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1319466 > . [Žiūrėta: 2011-10-18].

tvarkos. Taip pat teismų sprendimai rodo, kad interneto paslaugų teikėjus teismas gali įpareigoti blokuoti interneto prieigą, prie teisės aktus pažeidžiančio turinio elektroninėje erdvėje.

Kai kurios pasaulio šalys vykdo išskirtinę valstybinę politiką, kovojant su neteisėtu turinio internete. Nepaisant to, kad Europos Sąjungos valstybėse narėse trūksta vieningo reglamentavimo dėl neteisėto turinio informacijos internete kontrolės, nemažai Europos Sąjungos šalių narių filtruoja nepageidaujamą turinį elektroninėje erdvėje. Tam tikrų diskusijų kelia kai kurių valstybių (Prancūzija, Didžioji Britanija, Belgija) politiniai sprendimai intelektinių teisių gynimo srityje, sukuriantys papildomų pareigų interneto paslaugų teikėjams, arba demokratinių valstybių (Australija) siekis nacionaliniu mastu vykdyti viso internete pasiekiamo turinio kontrolę.

4. INTERNETO PASLAUGŲ TEIKĖJŲ VAIDMUO KONTROLIUOJANT NETEISĖTO TURINIO INFORMACIJĄ INTERNETE SAVIREGULIACIJOS PROCESUOSE

Analizuojant IPT atsakomybę ir pareigas kovojant su neteisėtu turiniu internete neišvengiamai turime nagrinėti ir savireguliaciją, kadangi tai vienas iš pagrindinių ir veiksmingiausių interneto reguliavimo būdų. Interneto bendruomenės savireguliacija yra kolektyvinis reguliavimas, dėl kurio tarpusavyje susitaria interneto paslaugų ar turinio teikėjai ir vartotojai, siekiant suderinti bendrus interesus be valstybės pagalbos. Savireguliacija apima keletą sudėtinių dalių: atitinkamų šalių konsultacijas ir tinkamą jų atstovavimą; elgesio kodeksus; nacionalines įstaigas, palengvinančias bendradarbiavimą Europos Sąjungos ar tarptautiniu lygiu, ir savireguliacijos sistemų nacionalinį vertinimą. Savireguliacija gali būti vykdoma įvairiomis priemonėmis, tokiomis kaip interneto vartotojų švietimo iniciatyvos, kaip saugiai naudotis internetu ir to išmokyti vaikus, nepageidaujamo turinio internete filtravimo sistemos mokyklose ar bibliotekose, „šeimai draugiškos“ interneto paslaugos, interneto paslaugų teikėjų elgesio kodeksai, „karštosios“ linijos ir kt.¹¹² Nemažai interneto paslaugų teikėjų prisiimdami socialinę atsakomybę, dalyvauja šiose iniciatyvose. Europos Sąjungos institucijos skatina savireguliaciją internete, pirmiausia tokią kaip elgesio kodeksų (angl. – *Codes of Conduct*) kūrimą, „karštųjų linijų“ (angl. - *hotlines*) steigimą, bei švietimo iniciatyvas, interneto bendruomenės informavimo funkcijoms, nes visu pajėgumu veikianti savireguliacijos sistema yra esminis elementas, ribojantis nepageidaujamo, žalingo ir neteisėto turinio srautą.

4.1. Teisinės prielaidos interneto turinio savireguliacijai

Daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių elgesio kodeksai buvo pradėti kurti nuo 1997 metų, įsikūrus euroISPA Europos Interneto paslaugų teikėjų asociacijų asociacijai (angl. *European association of European Internet Services Provides Associations*), o „karštosios linijos“ pradėtos kurti nuo 1996 metų. Tam įtakos turėjo Europos Sąjungos institucijų aktyvi veikla žalingo turinio internete kontrolės srityje. Pirmiausia bendru 1999 m. sausio mėn. 25 d. Tarybos ir Europos Parlamento sprendimu Nr. 276/1999/EB¹¹³ dėl ilgamečio Bendrijos veiksmų plano skatinančio saugesnį interneto

¹¹² Tambini D. Leonardi D., Marsden T. Ch. *Codifying Cyberspace: Communications self – regulation in the age of Internet convergence*. Baskerville: Great Britain, 2008. P. 28-30.

¹¹³ Decision No. 276/1999/EC Of the European Parliament and of the Council of 25 January 1999 adopting a multiannual Community action plan on promoting safer use of Internet by combating illegal and harmful content on global networks (OJ, 1999 L 033, p. 1). Prieiga per internetą: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999D0276:EN:HTML> > [Žiūrėta: 2011-11-06].

naudojimą kovojant su neteisėtu ir žalingu turiniu pasauliniuose tinkluose priėmimo buvo priimtas Saugesnio interneto veiksmų planas. Sėkmingas ketverių metų planas (nuo 1999 m. sausio mėn. 1 d. iki 2002 m. gruodžio mėn. 31d.) 2003 m. gegužės mėn. 11 d. EB Tarybos su Europos Parlamentu sprendimu Nr. 1151/2003/EC¹¹⁴ buvo pratęstas dar dvejiems metams, iki 2004 m. gruodžio mėn. 31 d. Sėkmingai įgyvendinant planą jis buvo toliau plėtojamas ir 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu Nr. 854/2005/EB¹¹⁵ buvo patvirtinta daugiametė Bendrijos programa, skatinanti saugesnį naudojimąsi internetu ir naujomis interneto technologijomis (2005–2008 metų laikotarpiui programa "Safer Internet plus"), o dabar vykdoma Saugesnio interneto programa 2009-2013 metams priimta 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu Nr. 1351/2008/EB¹¹⁶.

Saugesnio interneto veiksmų planai ir programos skirtos skatinti interneto industrijos plėtrą, saugesnį naudojimąsi internetu ir kovoti su neteisėtu ir žalingu turiniu elektroninėje erdvėje. Jų tikslas – skatinti ypač vaikų saugesnį naudojimąsi interneto technologijomis, saugios interneto aplinkos kūrimą, mažinti internete platinamo neteisėto turinio kiekį, kovoti su galimai žalingu elgesiu internete ir užtikrinti, kad visuomenė būtų informuota apie interneto aplinkos pavojus ir atsargumo priemones, taip pat rengti pedagogines priemones, paremtas tinkama patirtimi. Apibendrinant visus planus ir programas galima išskirti tokias Europos Sąjungos pagrindines veiklos sritis skatinant savireguliaciją:

- **Kova su neteisėtu ir žalingu turiniu internete.** Šia veikla siekiama mažinti internete platinamo neteisėto turinio kiekį ir tinkamai kovoti su žalingu elgesiu internete, ypatingą dėmesį skiriant medžiagos, susijusios su vaikų seksualiniu išnaudojimu, platinimui, vaikų viliojimui ir priekabiavimui elektroninėje erdvėje. Pagrindiniai veiksmai, kurių imamasi šioje srityje – tai kontaktinių punktų ir specialiųjų telefono linijų, skirtų pranešti apie neteisėtą turinį ir žalingą elgesį internete, steigimas, skatinimas taikyti techninius tinkamos kovos su neteisėtu turiniu ir žalingu elgesiu internete sprendimus ir galutinių vartotojų informavimas apie tai, kaip šias technologijas galima taikyti. Vystant šią veiklą, aktyvūs gali būti ir interneto paslaugų teikėjai. Kadangi specialios telefono linijos leidžia visuomenės nariams pranešti apie neteisėtą

¹¹⁴ Decision No 1151/2003/EC of the European Parliament and of the Council of 16 June 2003 amending Decision No 276/1999/EC adopting a multiannual Community action plan on promoting safer use of the Internet by combating illegal and harmful content on global networks. (OJ, 2003 L 162, p. 1). Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:162:0001:0004:EN:PDF>>. [Žiūrėta: 2011-11-06].

¹¹⁵ 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 854/2005/EB, patvirtinantis daugiametę Bendrijos programą, skatinančią saugesnį naudojimąsi internetu ir naujomis interneto technologijomis. (OL L 149, 2005 6 11, p. 1.) Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:149:0001:0013:LT:PDF>> [Žiūrėta: 2011-11-06].

¹¹⁶ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1351/2008/EB, nustatantis daugiametę internetu ir kitomis ryšių technologijomis besinaudojančių vaikų apsaugos Bendrijos programą. (OL L 348, 24/12/2008 p. 0118 – 0127). Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0118:01:LT:HTML>> [Žiūrėta: 2011-11-06].

turinį, pranešimai perduodami atitinkamai įstaigai (Interneto paslaugų teikėjui (IPT), policijai ar analogiškai specialiai telefono linijai), kad ši imtųsi veiksmų. Jei egzistuoja policijos specialios telefono linijos, civilinės telefono linijos papildo šias linijas. Jų vaidmuo skiriasi nuo teisėsaugos institucijų vaidmens, nes jos netiria teisės pažeidimų ir nepersekioja pažeidėjų. Jos gali veikti kaip kompetentingi centrai, patariantys interneto paslaugų teikėjui, koks turinys gali būti neteisėtas.

- **Saugesnės aplinkos skatinimas.** Šia veikla siekiama sutelkti suinteresuotąsias šalis, kad būtų skatinama saugesnė interneto aplinka, o vaikai būtų apsaugomi nuo žalingo turinio. Tai pasireiškia suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimo, keitimosi informacija, gerosios patirties stiprinimu, savireguliacijos ir bendro reguliacijos sistemų kūrimu, interneto paslaugų teikėjų skatinimu įgyvendinti elgesio kodeksus ir kaip savireguliacijos priemonę taikyti interneto puslapių žymėjimą ženklų „Saugus vaikams“ ir padėti jiems šią priemonę kurti.
- **Sąmoningumo didinimas.** Sąmoningumo didinimo veiksmai turėtų būti nukreipti į įvairių kategorijų neteisėtą, nepageidaujamą ir žalingą turinį. Jais turėtų būti sprendžiami klausimai, susiję su turiniu, skleidžiamu per visuotinį interneto tinklą, taip pat su naujų formų interaktyviomis informavimo bei ryšių priemonėmis, atsirandančiomis dėl greito interneto bei mobiliosios telefonijos plitimo, plačiajuostėmis vaizdo sistemomis, momentinėmis žinutėmis, pokalbių svetainėmis ir pan.
- **Visuomenės informatumo užtikrinimo** veikla siekiama gerinti visuomenės: vaikų, tėvų, globėjų, mokytojų ir pedagogų, informuotumą apie galimybes ir pavojus, susijusius su naudojimu internetu technologijomis, ir saugaus naudojimosi internetu būdus.
- **Žinių bazės kūrimo veikla** siekiama sukurti žinių bazę, kad būtų galima tinkamai spręsti su esamais ir su naujais interneto aplinkos naudojimo būdais, atitinkamais pavojais ir padariniais susijusias problemas siekiant suplanuoti tinkamus veiksmus, skirtus visų vartotojų saugumui internete užtikrinti.

Plėtojant savireguliaciją kovojant su neteisėto turinio informacija elektroninėje erdvėje, svarbios ir 2000 m. Elektroninės komercijos direktyvos¹¹⁷ nuostatos, kuriomis Valstybės narės ir Komisija skatina verslo, profesines ir vartotojų asociacijas arba organizacijas rengti elgesio kodeksus Bendrijos lygiu, savanoriškai perduoti nacionaliniu ar Bendrijos lygiu parengtų elgesio kodeksų projektus Komisijai, šių elgesio kodeksų prieinamumą Bendrijos kalbomis elektroninėmis priemonėmis, verslo, profesines ir

¹¹⁷ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva Nr. 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva) (OL, 2000 L 178, p. 1). 16 straipsnis.

vartotojų asociacijas arba organizacijas valstybėms narėms ir Komisijai pateikti savo elgesio kodeksų taikymo vertinimus ir jų įtaką praktikai, įpročiams ir papročiams, susijusiems su elektronine komercija, rengti elgesio kodeksus dėl nepilnamečių ir žmoniškojo orumo apsaugos.

Lietuvos Respublikos Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas¹¹⁸ taip pat įgyvendindamas Elektroninės komercijos direktyvą skatina verslo, profesinės ir vartotojų asociacijas, atstovaujančias paslaugų teikėjams ir paslaugų gavėjams, rengti ir tvirtinti elgesio (etikos) kodeksus, reglamentuojančius paslaugų teikėjų veiklą. Paslaugų teikėjai savanoriškai pasirenka elgesio (etikos) kodeksus ir deklaruoja, kad jų veikla atitinka šių kodeksų normas. Paslaugų teikėjams atstovaujančios verslo ir profesinės asociacijos privalo viešai skelbti informaciją apie elgesio (etikos) kodeksų rengimą ir įgyvendinimą ir sudaryti galimybes vartotojų asociacijoms pateikti savo pastabas ir pasiūlymus dėl šių kodeksų bei jų taikymo. Įstatymas taip pat numato, kad nacionaliniai elgesio kodeksai turi būti rengiami ir tvirtinami atsižvelgti į kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse taikomus atitinkamus elgesio (etikos) kodeksus ir į Europos Sąjungos institucijų nuorodas bei rekomendacijas.

Vis dėlto savireguliacija kaip interneto turinio reguliavimo būdas taip pat neišvengia kritikos, kadangi interneto paslaugų teikėjai, kurie turi vykdyti su neteisėto turinio platinimu susijusias normas, taip pat kolektyviai nusistato ir savo prisiimamus įsipareigojimus, veiklos ribas bei atsakomybę. Kadangi elgesio kodeksų nuostatos nėra teisiškai privalomos visiems tos srities, kuriai reguliuoti skirtas kodeksas, subjektams, jos tampa panašesnės ne į privalomą vykdyti teisės aktą, o į deklaratyvų etinių normų rinkinį.¹¹⁹ Vadinama „švelnioji“ savireguliacija (angl. *soft self-regulation*), vykdoma tik privačių interneto paslaugų teikėjų nevisada tenkina valstybės ir visuomenės viešąjį interesą, dėl šios priežasties, kyla būtinybė apibrėžti valstybės ir institucijų funkcijas interneto savireguliacijos priemonėse. Aktyvi valstybės veikla skatinant savireguliaciją gali pasireikšti vadinamąja „reguliuojama savireguliacija“ ar bendradarbiavimu tarp valdžios institucijų ir savireguliacijos mechanizmų. Mokslininkų Schulz ir Held, tyrusių koreguliaciją Vokietijos teisės kontekste, požiūriu debatai dėl savireguliacijos bendrosios teisės sistemos šalyse yra susiję su privačių interesų suderinimo klausimais, todėl atsižvelgiant į tai „reguliuojama savireguliacija“ yra netiesioginis valstybinis reguliavimas, paremtas konstituciniais principais. Tuo tarpu Vokietijos „reguliuojamosios savireguliacijos“ koncepcija suteikia tam tikrą vaidmenį valstybei tada, kai reikia laikytis pagrindinių konstitucinių teisių: galimų įgaliojimų savireguliacijai mastas priklauso nuo nustatytų pagrindinių teisių. Tai yra derinys

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos Informacinės visuomenės įstatymas // Valstybės Žinios, 2006, Nr. 65-2380.

¹¹⁹ 2004 m. balandžio 24 d. PCMLP Programme in Comparative Media Law and Policy. Oxford University Centre for Socio-Legal Studies. Self-Regulation of Digital Media Converging on the Internet: Industry Codes of Conduct in Sectoral Analysis. Prieiga per internetą: < <http://pcmlp.socleg.ox.ac.uk/sites/pcmlp.socleg.ox.ac.uk/files/IAPCODEfinal.pdf> >.

„apgalvotos savireguliacijos“ (angl. *intentional self-regulation*) – valstybė teisės aktais reguliuoja rinkos dalyvių veiksmus ar socialinę ekonominę aplinką, o tai pasireiškia ir savireguliacijos procesuose, kaip valstybės intervencijos galimybė reguliuojant savireguliaciją. Mokslininkų siūloma „reguluojama savireguliacija“ vadinti viena iš šių kategorijų: koreguliacija (angl. *co-regulation*), „apgalvota savireguliacija“ (angl. *intentional self-regulation*) ar „prižiūrima savireguliacija“ (angl. *audited self-regulation*).¹²⁰ Taigi galime teigti, kad savireguliacijos nereikėtų visiškai atskirti nuo valstybinio reguliavimo, nes šie reguliavimo metodai dažnai yra susiję tarpusavyje, kaip pavyzdžiui elgesio kodeksai yra kuriami remiantis egzistuojančiu teisiniu pagrindu. Šiame skyriuje bus aptariamos tokios savireguliacijos priemonės, kaip IPT elgesio kodeksai, „karštosios linijos“, švietimo iniciatyvos dėl neteisėto turinio informacijos internete, kurių veikloje dalyvauja interneto paslaugų teikėjai.

4.2. Elgesio kodeksai kaip savireguliacijos priemonė

Pagal Lietuvos Respublikos Informacinės visuomenės paslaugų įstatymą¹²¹ elgesio (etikos) kodeksas – tai vertinami tam tikra veikla reglamentuojančios elgesio taisyklės, kurių laikosi savanoriškai ar dėl priklausymo reglamentuojamai profesijai privalo laikytis tokia veikla besiverčiantys asmenys. Elgesio kodeksus paprastai savanoriškai kuria ir priima interneto paslaugų teikėjų arba interneto turinio teikėjų asociacijos, tačiau dažnai juos kuriant ir įgyvendinant taip pat dalyvauja nevyriausybinės organizacijos bei valstybės institucijos, vykdančios tam tikras funkcijas interneto savireguliacijos srityje.

Elgesio kodeksų pagrindinis tikslas – apibrėžti paslaugų teikėjų pareigas dėl nepageidaujamo turinio internete ir užtikrinti, kad interneto turinys ir interneto paslaugų teikėjų elgesys atitiktų socialinės atsakomybės principus.¹²² Kad norimi tikslai būtų pasiekiami ir interneto savireguliacija būtų efektyvi, visos organizacijos ir institucijos, kuriančios ir įgyvendinančios elgesio kodeksus, turi bendradarbiauti ne tik tarpusavyje, tačiau ir aktyviai konsultuotis su interneto vartotojais, tam, kad būtų įvertinti jų poreikiai. Taip pat nereikėtų pamiršti ir valstybės institucijų vaidmens, kuris yra svarbus skatinant Elgesio kodeksų kūrimą palankiais teisės aktais ar kartu su privačiais interneto paslaugų teikėjais įgyvendinant bendrus projektus ir programas interneto turinio kontrolės ir saugumo srityse.

¹²⁰ 2004 m. balandžio 24 d. PCMLP Programme in Comparative Media Law and Policy. Oxford University Centre for Socio-Legal Studies. Self-Regulation of Digital Media Converging on the Internet: Industry Codes of Conduct in Sectoral Analysis. P. 12. Prieiga per internetą: < <http://pcmlp.socleg.ox.ac.uk/sites/pcmlp.socleg.ox.ac.uk/files/IAPCODEfinal.pdf> > [Žiūrėta: 2011-11-06]

¹²¹ Lietuvos Respublikos Informacinės visuomenės įstatymas // Valstybės Žinios, 2006, Nr. 65-2380.

¹²² 2004 m. balandžio 24 d. PCMLP Programme in Comparative Media Law and Policy. Oxford University Centre for Socio-Legal Studies. Self-Regulation of Digital Media Converging on the Internet: Industry Codes of Conduct in Sectoral Analysis. P. 12. Prieiga per internetą: < <http://pcmlp.socleg.ox.ac.uk/sites/pcmlp.socleg.ox.ac.uk/files/IAPCODEfinal.pdf> >.

Igno Vajegos magistro baigiamajame darbe¹²³ pateikiami tokie pagrindiniai savireguliacinių elgesio kodeksų bruožai:

- Elgesio kodeksai yra kuriami egzistuojančio teisinio reglamentavimo pagrindu;
- Elgesio kodeksai gali būti keičiami, teikiant projektus, dėl kodekso nuostatų pakeitimo, tiek juos taikančių subjektų, tiek ir vartotojų, besinaudojančių jų teikiama teisine apsauga iniciatyva;
- Elgesio kodeksai reglamentuoja paslaugų teikėjų elgesį su vartotojais duomenų apsaugos, privatumo, nepageidaujamo elektroninio pašto, verslo informacijos saugumo srityse;
- Elgesio kodeksai numato procedūrą, pagal kurią tvarkomas žalingas interneto turinys ir neapykantos kurstymą skatinančios informacijos skleidimas;
- Elgesio kodeksuose reglamentuojamas sprendimų, priimtų pagal kodekso nuostatas privalomumas kodeksą priėmusiems subjektams ir sankcijų rūšys, jų nesilaikant.

Kad elgesio kodeksai, kaip savireguliacijos priemonė, būtų veiksminga kovojant su neteisėtu turiniu elektroninėje erdvėje svarbu, kad prie jų kūrimo ir pasirašymo prisidėtų kuo daugiau interneto paslaugų teikėjų, o jų įgyvendinimas būtų prižiūrimas tam tikrų institucijų.

Dar 2004 metais Oksfordo universiteto mokslininkų atliktas tyrimas parodė, Europos Sąjungoje daugėja šalių priimančių IPT elgesio kodeksus, tačiau skiriasi kodeksuose reglamentuojamų interneto paslaugų teikėjų pareigų ir atsakomybės apimtis. Pavyzdžiui Airijos IPT elgesio kodeksą galima laikyti išsamiau ir griežčiau, nes kodeksas reglamentuoja beveik visas svarbiausias savireguliacijos sritis, tuo tarpu Prancūzijos IPT elgesio kodeksas reglamentuoja mažiau savireguliacijos sričių: nėra nustatytos aiškios kodekso keitimo procedūros, nėra nuostatų dėl neapykantą kurstančios informacijos, nėra aiškaus sankcijų mechanizmo dėl kodekso nuostatų nesilaikymo.¹²⁴ Kai kuriose šalyse, pavyzdžiui Italijoje IPT elgesio kodekų kūrimas buvo labai stipriai skatinamas valdžios institucijų: Italijos valdžia sukūrė IPT elgesio kodekso projektą, kuris 1997 m. buvo pasirašytas Italijos interneto paslaugų teikėjų asociacijos.¹²⁵ Italijos interneto paslaugų teikėjų elgesio kodeksas nustato kai kuriuos svarbius principus ir įpareigojimus, susijusius su pagarba žmogaus privačiam gyvenimui ir nepilnamečių privatumo apsauga. Kad vaikai būtų apsaugoti nuo seksualinio išnaudojimo, jis ragina interneto

¹²³ Vajega I. Elgesio kodeksai: jų vieta ir reikšmė reguliuojant neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose. Magistro baigiamasis darbas. 2007. P. 13. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20080207_135241-93697/DS.005.0.02.ETD>. [Žiūrėta: 2011-11-06].

¹²⁴ 2004 m. balandžio 24 d. PCMLP Programme in Comparative Media Law and Policy. Oxford University Centre for Socio-Legal Studies. Self-Regulation of Digital Media Converging on the Internet: Industry Codes of Conduct in Sectoral Analysis. P. 12. Prieiga per internetą: <<http://pcmlp.socleg.ox.ac.uk/sites/pcmlp.socleg.ox.ac.uk/files/IAPCODEfinal.pdf>> [Žiūrėta: 2011-11-06].

¹²⁵ Tambini D. Leonardi D., Marsden T. Ch. Codifying Cyberspace: Communications self – regulation in the age of Internet convergence. Baskerville: Great Britain, 2008. P. 114.

paslaugų teikėjus naudoti filtravimo ir blokavimo sistemas bei informuoti vartotojus apie tai, kaip jomis naudotis.¹²⁶

Vertinant savireguliacijos iniciatyvas Lietuvoje, reikia pažymėti, kad Lietuvos Respublikoje nėra priimtas nei vienas interneto paslaugų teikėjų elgesio kodeksas. Vienintelė egzistuojanti savireguliacijos iniciatyva yra Lietuvos elgesio kodeksas saugiam nepilnamečių mobiliojo ryšio vartojimui, kurį pasirašė Lietuvos mobiliojo ryšio tinklų operatoriai UAB „Tele 2“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Bite Lietuva“ 2008-aisiais metais. Jo tikslas – apsaugoti nepilnamečius vartotojus, nuo kenksmingų paslaugų ir turinio, jiems naudojantis mobiliųjų ryšių aplinka (įrenginiais) bei paslaugomis, taip pat suteikti tėvams ir globėjams priemonės atsakingai naudotis informacinės visuomenės paslaugomis.¹²⁷ Vis dėlto šis kodeksas yra daugiau deklaratyvaus pobūdžio, todėl negali būti laikomas teisiškai įpareigojančiu elgesio kodeksu taip, kaip jis suprantamas pagal Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 16 straipsnį. Galime pastebėti tendenciją, kad Lietuvoje interneto paslaugų teikėjai savo socialinę atsakomybę išreiškia daugiau dalyvaudami švietimo iniciatyvose ir programose, negu kurdami IPT elgesio kodeksą.

4.3. „Karštosios linijos“

Europos Komisija ir nacionalinės valstybių narių valdžios institucijos stipriai remia nacionalinių karštųjų linijų dėl neteisėto interneto turinio plėtrą. „Karštosios linijos“ – tai organizacijos, kurioms vartotojai gali pranešti apie elektroninėje erdvėje rastą neteisėto turinio informaciją. „Karštųjų linijų“ organizacijų veiklos tikslas - nustatyti neteisėto turinio atvejus, siekiant sustabdyti tokios informacijos plitimą internete. Kokia informacija yra neteisėta nustato kiekvieną ES valstybę narė savarankiškai, bet dauguma skundų pateikiama dėl nepilnamečių pornografijos. „Karštosios linijos“ priima ir nagrinėja pranešimus dėl neteisėto turinio, o jiems pasitvirtinus, ragina interneto paslaugų ar turinio teikėjus tokią informaciją pašalinti bei apie tai informuoja kompetentingas teisėsaugos institucijas¹²⁸. Šiais veiksmais siekiama tarptautiniu lygiu kovoti su tokiais problemomis kaip vaikų pornografijos platinimu, autorių teisių pažeidimais, šmeižikiška informacija, rasinę neapykantą kurstančia ar ksenofobiją skatinančia informacija internete.

¹²⁶ Europos Komisija – Teisingumo generalinis direktoratas, Lietuvos vartotojų institutas, CODACONS. Tyrimų studijos „Vaikų privatumo apsaugos geroji patirtis“ ir „Tikslinių grupių poreikių analizė“ Lietuvoje ir Italijoje santrauka (2010-2011) Prieiga per internetą: < <http://www.vartotojai.lt/index.php?id=7498> > [Žiūrėta: 2011-11-07].

¹²⁷ Europos Komisija – Teisingumo generalinis direktoratas, Lietuvos vartotojų institutas, CODACONS. Tyrimų studijos „Vaikų privatumo apsaugos geroji patirtis“ ir „Tikslinių grupių poreikių analizė“ Lietuvoje ir Italijoje santrauka (2010-2011) Prieiga per internetą: < <http://www.vartotojai.lt/index.php?id=7498> > [Žiūrėta: 2011-11-07].

¹²⁸ Tambini D. Leonardi D., Marsden T. Ch. Codifying Cyberspace: Communications self – regulation in the age of Internet convergence. Baskerville: Great Britain, 2008. P.114.

„Karštosios linijos“ organizacijos paprastai įsteigiamos, finansuojamos ir valdomos interneto paslaugų ar turinio teikėjų, pačių vartotojų, ar nevyriausybinių organizacijų ir remiamos valstybės valdžios institucijų. IPT subjektai, kurie vykdo „karštųjų linijų“ paslaugas dažnai yra kviečiami prisijungti ir kitose savireguliacijos srityse, pavyzdžiui informacijos filtravimo, elgesio (etikos) kodeksų ar reitingavimo sistemų kūrimo. Pirmoji „karštoji linija“ pranešimams dėl vaikų pornografijos Europoje buvo įsteigta 1996 m. birželio mėnesį Olandijoje interneto paslaugų teikėjų asociacijos, vartotojų ir policijos iniciatyva. Greitai Olandijos pavyzdžiu pasekė ir kitos Europos šalys: Norvegija, Belgija, Didžioji Britanija.¹²⁹ Didžiojoje Britanijoje 1996 m. rugsėjo mėnesį interneto paslaugų teikėjų, vyriausybės ir valstybės teisėsaugos institucijų pastangomis įsikūrė Interneto stebėjimo fondas (angl. – *Internet Watch Foundation*), kurio pagrindinė veikla – skundų dėl vaikų pornografijos tyrimas. Dabar fondo veikla apima ir skundų dėl rasistinio, ksenofobinio turinio. Pasinaudojant Europos Sąjungos parama, „karštosios linijos“ buvo įkurtos daugelyje valstybių narių, tarp jų ir 2005 metais Lietuvoje interneto tinklalapyje www.draugiskasinternetas.lt. Šiuo metu „karštųjų linijų“ tinklas Europoje yra labai išvystas, nei kituose regionuose.

1997 m. tarptautinė *Childnet International* organizacija pasiūlė, kad „karštosios linijos“ visame pasaulyje labiau tarpusavyje bendradarbiautų, todėl pagal Europos Komisijos Saugesnio interneto veiksmų planą 1999 m. buvo įkurta Tarptautinė interneto „karštųjų linijų“ asociacija INHOPE, kuri skatina bendradarbiavimą tarp atskirų „karštųjų linijų“ kovoje su vaikų pornografija. Tarptautinis „karštųjų linijų“ bendradarbiavimas yra veiksmingas, nes jos gali veikti lanksčiau nei valstybinės institucijos, taip pat bendradarbiavimu sušvelninamos problemos dėl teritorinės jurisdikcijos (nacionalinės „karštosios linijos“ veikia šalies teritorijoje) ir taip išvengiama sudėtingų diplomatinių procedūrų, su kuriomis susiduria tarpvalstybinis teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas.¹³⁰

Nors „karštųjų linijų“ sistema veikia ganėtinai efektyviai, ji taip pat neišvengia kritikos. Tam tikrų klausimų ir painiavos kyla dėl šių organizacijų ir IPT vaidmens atskyrimo. „Karštosios linijos“ turi teisę priimti sprendimą, ar tam tikras interneto turinys yra neteisėtas, tačiau jeigu interneto paslaugų teikėjai turi „viršenybę“ „karštosios linijos“ organizacijos sprendimams, jie gali nesutikti su tokiu sprendimu, todėl visą laikotarpį, kol vyksta sprendimo peržiūrėjimo procedūra, galimai neteisėtas interneto turinys nėra blokuojamas ar pašalinamas. Šalyse, kur „karštos linijos“ ir interneto paslaugų teikėjų teisės, pareigos, atsakomybė ir aiškios procedūros, kaip elgiamasi vienu ar kitu atveju nėra

¹²⁹ INHOPE interneto puslapis. Prieiga per internetą: < <http://www.inhope.org/gns/about-us/about-inhope.aspx> >. [Žiūrėta 2011-11-09].

¹³⁰ 2004 m. balandžio 24 d. PCMLP Programme in Comparative Media Law and Policy. Oxford University Centre for Socio-Legal Studies. Self-Regulation of Digital Media Converging on the Internet: Industry Codes of Conduct in Sectoral Analysis. P. 45. Prieiga per internetą: < <http://pcmlp.socleg.ox.ac.uk/sites/pcmlp.socleg.ox.ac.uk/files/IAPCODEfinal.pdf> > [Žiūrėta: 2011-11-10].

nustatytos „karštos linijos“ veiklos nuostatose ar interneto paslaugų teikėjo elgesio kodekse, atsiranda galimybė atsakomybę dėl neteisingų sprendimų versti vieni kitiems. Jeigu IPT neturi tokios sprendimų galios „karštosios linijos“ vykdomoje veikloje, tačiau teisės aktai įpareigoja jas vykdyti *notice to take down* procedūrą, interneto paslaugų teikėjų asociacijoms yra siūloma pasiremti nacionalinės „karštosios linijos“ sprendimais, nes tai yra paprastai yra efektyviau, nei vystyti savo atskirą pranešimų priėmimo procedūrą.¹³¹

4.4. Švietimo iniciatyvos savireguliacijoje

Interneto savireguliacija gali pasireikšti ne tik per verslo subjektus, tačiau ir individualius interneto vartotojus. Tokia savireguliacijos veikla turėtų būti sukoncentruota ir daryti poveikį vartotojų pasirinkimams per švietimo iniciatyvas, vartotojų sąmoningumo didinimą ir skatinimą patiems naudoti individualias filtravimo sistemas, taip ribojant nepilnamečiams galimybę namuose ar viešos interneto prieigos vietose elektroniniais tinklais pasiekti žalingo turinio informaciją. Svarbiausias principas tokios savireguliacijos – „ne reguliuoti, bet mokyti“.¹³² Nemažai švietimo programų susijusių su neteisėto turinio informacija internete vykdoma pagal Europos Sąjungos Saugesnio interneto programą¹³³. Šią programą koordinuoja Insafe tinklas: informuoja interneto vartotojų bendruomenę, vaikus, tėvus ir mokytojus, kaip saugiai naudotis internetu, organizuoja projektą „Saugesnio interneto diena“ (angl. *Safer Internet Day*), Europos Sąjungos narėse šalyse, rengia kasmetinį „Jaunimo ir tėvų forumą“ Liuksemburge, kuriame visos suinteresuotos pusės diskutuoja ir kelia joms svarbius klausimus dėl Saugesnio interneto programos veiklos.

Pagal 2010 – 2011 m. Lietuvoje atliktos tyrimų studijas „Vaikų privatumo apsaugos geroji patirtis“ ir „Tikslinių grupių poreikių analizė“ Lietuvoje ir Italijoje, svarbiausios švietimo iniciatyvos dėl neteisėto turinio kontrolės Lietuvoje taip pat vykdomos Saugesnio interneto projekto rėmuose kaip Europos komisijos Europos saugesnio interneto veiksmų plano programos dalis. Projektas apima nacionalinio informuotumo skatinimą, karštosios linijos funkcionavimą ir projekto interneto svetainę www.draugiskasinternetas.lt. Be šios veiklos, projekto koordinatoriai ir partneriai taip pat įgyvendina nemažai kitų renginių (Saugesnio interneto diena), konferencijų (internetu akademija ant ratų

¹³¹ Tambini D. Leonardi D., Marsden T. Ch. Codifying Cyberspace: Communications self – regulation in the age of Internet convergence. Baskerville: Great Britain, 2008. P. 123.

¹³² Tambini D. Leonardi D., Marsden T. Ch. Codifying Cyberspace: Communications self – regulation in the age of Internet convergence. Baskerville: Great Britain, 2008. P. 118-119.

¹³³ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1351/2008/EB, nustatantis daugiametę internetu ir kitomis ryšių technologijomis besinaudojančių vaikų apsaugos Bendrijos programą. (OL L 348 , 24/12/2008 p. 0118 – 0127). Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0118:01:LT:HTML>> [Žiūrėta 2011-11-10].

TEOBUS), konkursų („Saugaus interneto mokykla“, „Saugesnio interneto diena mano mokykloje“), seminarų tikslinėms vartotojų grupėms apie saugesnį internetą, siūlo interneto mokymo programas tėvams ir suaugusiems, norintiems daugiau sužinoti apie vaikų saugumą internete (internetu mokomoji programa „Langas į ateitį“). Projekto metu Lietuvoje taip pat buvo kuriami ir platinami informuotumo skatinimo leidiniai, sukurtas dokumentinis filmas „Tinklas“ apie vaikų saugumą internete.¹³⁴ Dar viena švietimo iniciatyva Lietuvoje - specializuota e-saugumo interneto svetainė (www.esaugumas.lt), kuri pradėjo veikti 2006-aisiais metais. Jos veikloje dalyvauja Ryšių reguliavimo tarnyba, Vidaus reikalų ministerija ir privačiomis verslo įmonėmis. Svetainėje pateikiama informacijos apie saugumą internete, galimus pavojus bei patarimų kaip jų išvengti. Šis tyrimas taip pat parodė, kad Italijoje, kaip ir Lietuvoje intensyviai plėtojamoms švietimo iniciatyvos egzistuoja nemažai institutų ir centrų, vykdo elektroninės erdvės stebėseną bei organizuoja susitikimus, mokymus ir kitus švietėjiškus renginius, kad jaunimas ir šeimos saugiau bei sąmoningiau naudotųsi internetu.

4.5. Skyriaus apibendrinimas

Kovojant su neteisėtu turiniu internete, interneto paslaugų teikėjų vaidmuo savireguliacijoje ne mažiau svarbus nei valstybiniame reguliavime, o galbūt net ir svarbesnis. Savireguliacija itin veiksmingas interneto turinio reguliavimo būdas, jau vien dėl tokios priežasties, kaip savanoriškumas. Interneto paslaugų teikėjai, kaip vieni iš interneto industrijos atstovų, savo valia prisiimdami tam tikrą socialinę atsakomybę ir pareigas už neteisėtą turinį elektroninėje erdvėje tokiais veiksmais išvengia jiems mažiau parankaus griežtesnio valstybinio interneto turinio reguliavimo. Vis dėlto, vadinama „švelnioji“ savireguliacija (angl. *soft self-regulation*), vykdoma tik privačių interneto paslaugų teikėjų nevisada tenkina valstybės ir visuomenės viešąjį interesą, todėl kyla būtinybė apibrėžti valstybės ir institucijų funkcijas interneto savireguliacijos priemonėse. Aktyvi valstybės veikla skatinant savireguliaciją gali pasireikšti vadinamąja „reguliuojama savireguliacija“ ar bendradarbiavimu tarp valdžios institucijų ir savireguliacijos mechanizmų, skatinant tam tikras savireguliacijos priemones. Europos Sąjungos institucijos skatina tokias interneto turinio savireguliacijos priemones, kaip elgesio kodeksų (angl. – *Codes of Conduct*) kūrimą, „karštųjų linijų“ (angl. - *hotlines*) steigimą, bei švietimo iniciatyvas, informuojančias interneto bendruomenę apie grėsmes elektroninėje erdvėje ir būdus, kaip jas sumažinti. Tokiu būdu valstybės institucijos kartu su privačiais interneto paslaugų teikėjais turi galimybę įgyvendinti bendrus projektus ir programas interneto turinio kontrolės ir saugumo srityse.

¹³⁴ Europos Komisija – Teisingumo generalinis direktoratas, Lietuvos vartotojų institutas, CODACONS. Tyrimų studijos „Vaikų privatumo apsaugos geroji patirtis“ ir „Tikslinių grupių poreikių analizė“ Lietuvoje ir Italijoje santrauka (2010-2011) Prieiga per internetą: < <http://www.vartotojai.lt/index.php?id=7498> > [Žiūrėta: 2011-11-10].

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO IŠVADOS

1. Nepageidaujamo turinio informacija internete – tai iššūkis demokratinių valstybių saugomoms žmogaus teisėms ir laisvėms, valstybės ir visuomenės saugomas vertybėms ir interesams, todėl kyla būtinybė reguliuoti interneto turinį, pasitelkiant įvairius teisinio reguliavimo metodus: valstybinį reguliavimą imperatyviomis ir dispozityviomis teisės normomis ar savireguliaciją, vykdomą interneto paslaugų teikėjų, individualių vartotojų, tarptautinių ar nacionalinių nevyriausybinų organizacijų. Ir valstybinis reguliavimas, ir savireguliacija, gali būti derinami tarpusavyje tam, kad būtų pasiektas geriausias rezultatas.

2. Išskiriami trys pagrindiniai interneto paslaugų teikėjų teisinės atsakomybės reglamentavimo režimai skirtingose pasaulio valstybėse: visiškos atsakomybės, savireguliacijos arba imuniteto bei ribotos atsakomybės. Europos Sąjungos, ir Lietuvos Respublikos teisės aktų analizė rodo, kad interneto paslaugų teikėjų atsakomybei už neteisėto turinio informaciją internete, reglamentuoti labiausiai remiamasi ribotos teisinės atsakomybės režimu: interneto paslaugų teikėjai atsako už saugomą turinį, jei turi faktinių žinių apie vykdomą neteisėtą veiklą ir nesiima jokių veiksmų pažeidimui pašalinti, tačiau teisės aktai nenumato interneto paslaugų teikėjams aktyvios pareigos stebėti informaciją, kurią jie perduoda arba saugo ir domėtis faktais arba aplinkybėmis, rodančiomis nelegalią veiklą.

3. Analizuojant interneto paslaugų teikėjų atsakomybės reglamentavimą, pastebime, kad paslaugų teikėjų atsakomybė yra nustatoma pagal jų atliekamą veiklą, todėl ateityje gali kilti klausimų dėl tokių interneto paslaugų teikėjų veiklos sričių kaip interneto sąsajų, nuorodų ir svetainių vietos nustatymo priemonių paslaugų teikėjų atsakomybės ar atsakomybės priskyrimo, pašalinus turinį, kurie šiuo metu nėra reglamentuoja nei Europos Sąjungos, nei nacionaliniais teisės aktais. Europos Sąjungos lygmeniu siekiant derinti valstybių narių teisės aktus interneto paslaugų teikėjų atsakomybės srityje, būtų naudinga nustatyti bendrą „pranešimo ir turinio pašalinimo“ procedūrų tvarką.

4. Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatyta neteisėtos informacijos „pranešimo ir turinio pašalinimo“ procedūra sudėtinga ir sunkiai įgyvendinama dėl keletos priežasčių: pirma, terminai per kuriuos reikalaujama nustatyti ar informacija, kurią prašoma pašalinti, iš tiesų galima laikyti neteisėta, yra pernelyg trumpi; antra, vadovaujantis šia procedūra, kad būtų pašalinta abejotino turinio informacija ar apribota prieiga prie jos, nereikalingas teismo sprendimas, kas sukelia klausimų dėl interneto paslaugų teikėjo kompetencijos priimti tokį asmens konstitucines teises varžantį sprendimą, remiantis Konstitucijos nuostatomis, kad tik teismai vykdo teisingumą; trečia, net ir nustačius, kad

turinys yra neteisėtas, interneto paslaugų teikėjai nevisada turi galimybę efektyviai pašalinti tokio turinio informaciją ar apriboti prieigą prie jo, nes tai reikalauja didelių investicijų.

5. Lietuvos teismų praktika dėl interneto paslaugų teikėjų atsakomybės ir jiems taikomų įpareigojimų, už neteisėtą turinį elektroninėje erdvėje, nėra labai gausi. Visi asmenys pagal Konstituciją turi pareigą neskleisti tokios informacijos, kurią skleisti draudžia įstatymai, taip pat pareigą nepažeisti ribojamos informacijos platinimo tvarkos. Analizuota teismų praktika rodo, kad interneto paslaugų teikėjai, teikiantis interneto ryšio paslaugas, turi teisę blokuoti ar sustabdyti duomenų perdavimą, kai vartotojas piknaudžiauja savo teisėmis, siųsdamas nepageidaujamus elektroninius pranešimus, nesilaikydamas teisės aktuose nustatytos tokios informacijos platinimo tvarkos. Taip pat interneto paslaugų teikėjus teismas gali įpareigoti blokuoti interneto prieigą, prie teisės aktus pažeidžiančio turinio elektroninėje erdvėje.

6. Tam tikrų diskusijų kelia kai kurių šalių valstybinė politika, kovojant su neteisėtu turiniu internete: Prancūzijos, Didžiosios Britanijos, Belgijos įstatymai intelektinių teisių gynimo srityje, sukuriantys papildomų pareigų interneto paslaugų teikėjams, arba demokratinių valstybių (Australijos) siekis nacionaliniu mastu per interneto paslaugų teikėjus vykdyti viso internete pasiekiamo turinio kontrolę. Nepaisant to, kad, šie įstatymai gina autorių teises bei siekia užkirsti kelią tokioms nusikalstamoms veikoms internete, kaip vaikų pornografijos platinimas ar smurtinės, rasinės, ksenofobinės, neapykantą kurstančios informacijos skleidimas, tokios griežtos priemonės kritikuojamos, kaip pažeidžiančios žmogaus teises.

7. Kovojant su neteisėtu turiniu internete, svarbus vaidmuo interneto paslaugų teikėjams tenka interneto turinio savireguliacijos procese. Interneto paslaugų teikėjai, kaip vieni iš interneto industrijos atstovų, savo valia prisiimdami tam tikrą socialinę atsakomybę ir pareigas už neteisėtą turinį elektroninėje erdvėje gali išvengti jiems mažiau parankaus griežto valstybinio reguliavimo interneto turinio srityje. Aiškiai nustačius valstybės institucijų funkcijas interneto turinio savireguliacijoje ir valstybės institucijoms aktyviai veikiant kartu su privačiais interneto paslaugų teikėjais, galima efektyviai įgyvendinti bendrus projektus ir programas, skirtas kovai su neteisėto turinio informacijos mastais elektroninėje erdvėje.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Knygos

1. Civilka M., Lamanuskas T., Osinaitė G., Sauliūnas D., Štītis D., Toliušis S., Ulevičius L. Informacinių technologijų teisė. Vilnius: NVO Teisės institutas. 2004.
2. Kiškis M., Petrauskas R., Rotomskis I., Štītis D. Teisės informatika ir informatikos teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
3. Meškauskaitė L. Žiniasklaidos teisė : visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai. Vilnius : Teisinės informacijos centras, 2004.
4. Reed Ch., Angel J. Computer law, 6th ed. Oxford: Great Britain, 2007.
5. Tambini D. Leonardi D., Marsden T. Ch. Codifying Cyberspace: Communications self – regulation in the age of Internet convergence. Baskerville: Great Britain, 2008.

Straipsniai

6. Ahlert Ch., Marsden Ch., Young Ch. How ‘Liberty’ Disappeared from Cyberspace: The Mystery Shopper Tests Internet Content Self-Regulation. Prieiga per internetą: <<http://pcmlp.socleg.ox.ac.uk/sites/pcmlp.socleg.ox.ac.uk/files/liberty.pdf>>.
7. Bambauer E. D. Filtering in Oz: Australia's Foray Into Internet Censorship. 2008 gruodis. Brooklyn Law School. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1319466>.
8. Bertelsmann Foundation. Self-regulation of Internet Content. 1999. Prieiga per internetą: <<http://www.cdt.org/speech/BertelsmannProposal.pdf>>.
9. Deva S. Corporate Complicity in Internet Censorship in China: Who Cares for the Global Compact or the Global Online Freedom Act? 2007. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=964478&rec=1&srcabs=1319466>.
10. Edwards L., Waelde Ch. Online Intermediaries and Liability for Copyright Infringement. Prieiga per internetą: <<http://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/2305/1/wipo-onlineintermediaries.pdf>>.
11. Jondet N. The French Copyright Authority (HADOPI): The Graduated Response and the Disconnection of Illegal File-Sharers. 2010 m. rugpjūčio 24 d., <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1664509>.

12. Kiškis M. First Steps in Internet Regulation in Lithuania. // Amsterdam Conference: Reflections on Freedom of the Media and the Internet, June 2003. Prieiga per internetą: < <http://www.osce.org/fom/32409> >.
13. Locke Z. Asking for It: a Grokster - based Approach to Internet Sites that Distribute Offensive Content. Prieiga per internetą: <http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=zac_locke>.
14. La Rue F. United Nations General Assembly Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression. P.17. 2011 m. gegužės 16 d., prieiga per internetą: < http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf >.
15. Le Menestrel M., Hunter M., De Bettignies H. C. . Internet e-Ethics in Confrontation With an Activists' Agenda: Yahoo! On Trial. Prieiga per internetą: < <http://www.springerlink.com/index/AMMV098GW6MNE1JR.pdf> >.
16. Lucchi N. Regulation and Control of Communication: The French Online Copyright Infringement Law (HADOPI). 2011 m. gegužės 21 d. P. 4-5. Prieiga per internetą: < http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1816287 >.
17. Račius E. Internetiniai musulmonų šaltiniai informacinių karų kontekste - „KavkazCentr“ Lietuvoje atvejis. Prieiga per internetą: < <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Politologija/43/20-53.pdf> >.
18. Timofeeva A. Y. Establishing legal order in the digital world: local laws and internet content regulation. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=889021>.
19. Weiguang Wu. The Separation of Internet Content Regulation in the face of the Convergence of Information and Communication Technologies: The Controversies, Challenges and Solutions for China. Prieiga per internetą: < <http://www.doaj.org/doaj?func=abstract&id=752269> >.

Magistro baigiamieji darbai

20. Norkevičiūtė D. Interneto turinio reguliavimas Europos Bendrijoje. Magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007.
21. Vajega I. Elgesio kodeksai: jų vieta ir reikšmė reguliuojant neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose. Magistro baigiamasis darbas. 2007. Prieiga per internetą: < http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20080207_135241-93697/DS.005.0.02.ETD >.

Norminė literatūra

22. Lietuvos Respublikos Konstitucija. // Valstybės Žinios, 1992, Nr. 33-1014.
23. Lietuvos Respublikos Informacinės visuomenės įstatymas. // Valstybės Žinios, 2006, Nr. 65-2380.
24. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas. // Valstybės žinios. 2006-07-27, Nr. 82-3254.
25. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarka. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 24-1002.
26. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu patvirtintas Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo tvarkos aprašas.
27. Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus įsakymas „Dėl nacionalinio elektroninių ryšių tinklų ir informacijos saugumo incidentų tyrimų padalinio veiklos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 36-1419.
28. Digital Economy Act 2010. Prieiga per internetą: <
http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/24/pdfs/ukpga_20100024_en.pdf>.
29. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva Nr. 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva) (OL, 2000 L 178, p. 1).
30. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001 6 22, p. 10).
31. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo.
32. Decision No. 276/1999/EC Of the European Parliament and of the Council of 25 January 1999 adopting a multiannual Community action plan on promoting safer use of Internet by combating illegal and harmful content on global networks (OJ, 1999 L 033, p. 1). Prieiga per internetą: <
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999D0276:EN:HTML>>.
33. Decision No. 1151/2003/EC of the European Parliament and of the Council of 16 June 2003 amending Decision No 276/1999/EC adopting a multiannual Community action plan on promoting

safer use of the Internet by combating illegal and harmful content on global networks. (OJ, 2003 L 162, p. 1). Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:162:0001:0004:EN:PDF>> .

34. 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 854/2005/EB, patvirtinantis daugiamečią Bendrijos programą, skatinančią saugesni naudojimąsi internetu ir naujomis interneto technologijomis. (OL L 149, 2005 6 11, p. 1.) Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:149:0001:0013:LT:PDF>>.
35. 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1351/2008/EB, nustatantis daugiamečią internetu ir kitomis ryšių technologijomis besinaudojančių vaikų apsaugos Bendrijos programą. (OL L 348 , 24/12/2008 p. 0118 – 0127). Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0118:01:LT:HTML>>.
36. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 23 October 1996 - Illegal and Harmful Content on the Internet (COM (96) 487 final – not published in the Official Journal). Prieiga per internetą: < <http://europa.eu.int/ISPO/legal/en/internet/communic.html> >.

Teismų praktika

37. 2005 m. rugsėjo 19 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija).
38. 1995 m. balandžio 20 d. Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl Lietuvos radijo ir televizijos statuto. Byla Nr. 19/94.
39. 1996 m. gruodžio 19 d. Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos valstybės paslapčių ir jų apsaugos. Byla Nr. 3/96.
40. 2002 m. spalio 23 d. Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl viešojo asmens privataus gyvenimo apsaugos ir žurnalisto teisės neatskleisti informacijos šaltinio. Byla Nr. 36/2000.
41. 2004 m. sausio 26 d. Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl Alkoholio kontrolės įstatymo ir alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių. Byla Nr. 3/02-7/02-29/03.

42. 2005 m. liepos 8 d. Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl Lietuvos menininkų rūmų. Byla Nr. 10/02.
43. 2003 m. sausio 13 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35/2003.
44. 2011 m. kovo 10 d. Vilniaus Apygardos Teismo nutartis civilinėje byla Nr. 2-2961-823/2011.
45. Court of Justice of the European Union. Press release. 2011 balanžio 14 d. Advocate General's Opinion in Case C-70/10. Prieiga per internetą: <
<http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-04/cp110037en.pdf>>.
46. 2008 m. sausio 28 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-275/06 Productores de Musica de Espana (Promusicae) prieš Telefonica de Espana SAU. Prieiga per internetą: <
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62006CJ0275:LT:HTML>>.
47. Cardozo Arts & Entertainment journal. Caelj Translation series. SABAM V. S.A. Tiscali (Scarlet). District Court of Brussels, No. 04/8975/A, Decision of 29 June 2007. Translated by Mady F., Bourrouilhou J., Hughes J. Prieiga per internetą: <
<http://www.cardozoaelj.net/issues/08/case001.pdf>>.

Tyrimai ir ataskaitos

48. Enex TestLab report into ISP-level filtering. 2009 m. spalio. Prieiga per internetą: <
http://www.dbcde.gov.au/_data/assets/pdf_file/0004/123862/Enex_Testlab_report_into_ISP-level_filtering_-_Full_report_-_Low_res.pdf> .
49. 2004 m. balandžio 24 d. PCMLP Programme in Comparative Media Law and Policy. Oxford University Centre for Socio-Legal Studies. Self-Regulation of Digital Media Converging on the Internet: Industry Codes of Conduct in Sectoral Analysis. Prieiga per internetą: <
<http://pcmlp.socleg.ox.ac.uk/sites/pcmlp.socleg.ox.ac.uk/files/IAPCODEfinal.pdf>>.
50. Europos Komisija – Teisingumo generalinis direktoratas, Lietuvos vartotojų institutas, CODACONS. Tyrimų studijos „Vaikų privatumo apsaugos geroji patirtis“ ir „Tikslinių grupių poreikių analizė“ Lietuvoje ir Italijoje santrauka (2010-2011). Prieiga per internetą: <
<http://www.vartotojai.lt/index.php?id=7498>>.

Kiti šaltiniai

51. 2010 m. liepos 8 d. Antstoliai blokuos prieigas prie lažybas internetu organizuojančių svetainių. Straipsnis. Prieiga per internetą: <
<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/antstoliai-blokuos-prieigas-prie-lazybas-internetu-organizuojanciu-svetainiu-56-106470>>.

52. Australian Government Department of Broadband Communication and the Digital Economy. Internet service provider (ISP) filtering. Prieiga per internetą: <http://www.dbcde.gov.au/funding_and_programs/cybersafety_plan/internet_service_provider_isp_filtering>.
53. 2011 m. balandžio 20 d. Du Preez D. BT and TalkTalk lose Digital Economy Act case. Straipsnis. Prieiga per internetą: < <http://www.computing.co.uk/ctg/news/2045221/bt-talktalk-lose-digital-economy-act> >.
54. Čepulkauskaitė-Žilionienė I. Neskelbtina ir ribojama informacija internete: problema ir jos sprendimas. Prieiga per internetą: <<http://www.ivpk.lt/main-aktual.php?cat=61&gr=1&n=2>>.
55. 2011 m. kovo 24 d. Du Preez D. BT and TalkTalk challenge Digital Economy Act in High Court. Straipsnis. Prieiga per internetą: < <http://www.computing.co.uk/ctg/news/2036669/bt-talktalk-challenge-digital-economy-act-court> >.
56. 2011 m. spalio 5 d. EDRI – gram. French Internet users on the verge of being disconnected. Prieiga per internetą: < <http://www.edri.org/edriagram/number9.19/hadopi-report-france-18-months> >.
57. 2008 m. birželio 11 d. Computerworld. Hansen K. Danish Filter Catches Romanian Child-Porn Sites. Straipsnis. Prieiga per internetą: <http://www.computerworld.com/s/article/9097018/Danish_filter_catches_Romanian_child_porn_sites>.
58. 2008 m. vasario 14 d. Helsingin Sanomat. Anti-Internet Censorship Website Placed on Police Filter List over Links to Child Porn Sites. Straipsnis. Prieiga per internetą: < <http://www.hs.fi/english/article/1135234057449> >.
59. 2008 m. kovo 30 d. Garside J. Virgin Media takes fight to illegal downloaders. The Telegraph straipsnis. Prieiga per internetą: < <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/mediatechnologyandtelecoms/2787213/Virgin-Media-takes-fight-to-illegal-downloaders.html> >.
60. 2010 m. liepos 8 d. Gasiulis G. Interneto tiekėjai: blokuoti tinklalapių neturime techninių galimybių. Straipsnis. Prieiga per internetą: <<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/teo-lt-blokuoti-tinklalapiu-neturime-techniniu-galimybiu-56-106514>>.
61. 2011 m. kovo 23 d. Gasiulis G. Skaitmeninis kodas: Tinklalapių blokavimo būdus siūlę IT specialistai sutinka, kad tai neįmanoma. Straipsnis. Prieiga per internetą <<http://www.15min.lt/naujiena/pinigai/itkodas/skaitmeninis-kodas-tinklalapiu-blokavimo-budus-siule-it-specialistai-sutinka-kad-tai-neimanoma-51-142889>>.

62. INHOPE interneto puslapis. Prieiga per internetą: < <http://www.inhope.org/gns/about-us/about-inhope.aspx> >.
63. 2011 m. liepos 11 d. Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Sprendimą dėl „Linkomanijos“ blokavimo gali priimti tik teismas. Prieiga per internetą: < <http://www.ivpk.lt/news/1719/34/Sprendima-del-Linkomanijos-blokavimo-gali-priimti-tik-teismas> >.
64. OpenNetInitiative.net, Research: Country profiles. Prieiga per internetą: <<http://www.opennetinitiative.net/modules.php?op=modload&name=Archive&file=index&req=viewarticle&artid=1>>.
65. 2007 m. sausio 2 d. Reuters. Italy enacts law to block child porn Web sites. Straipsnis. Prieiga per internetą:<<http://www.reuters.com/article/2007/01/02/us-italy-internet-idUSL0227310120070102>>.
66. 2008 m. vasario 12 d. Reuters. UK Could Follow France on Internet Piracy Plan. Straipsnis. Prieiga per internetą: < <http://www.thestar.com/business/article/302768--u-k-could-follow-france-on-internet-piracy-plan> >.
67. 2005 m. spalio 20 d. Suėjus senaties terminui, teismas nutraukė "Kavkazcenter" bylą. Straipsnis. Prieiga per internetą: < <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2005-10-20-suejus-senaties-terminui-teismas-nutrauke-kavkazcenter-byla/18975> >.
68. 2005 m. gegužės 17 d. Telenor. Telenor and Swedish National Criminal Investigation Department to Introduce Internet Child Porn Filter. Straipsnis. Prieiga per internetą: <<http://www.telenor.com/en/news-and-media/press-releases/2005/telenor-introduces-child-pornography-filter-in-sweden.jsp> >.
69. 2010 m. liepos 9 d. Vaitkevičius A., Gasiulis G. „Lažybų bendrovė „Unibet“: sprendimas blokuoti lošimo tinklalapius sukėlė sumaištį, bet efekto neduos. Straipsnis. Prieiga per internetą: <<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lazybu-bendrove-unibet-sprendimas-blokuoti-losimo-tinklapius-sukele-sumaisti-bet-efekto-neduos-56-106704>>.
70. Webopaedia žodynas. Prieiga per internetą <<http://www.webopaedia.com/TERM/I/ISP.html>>.

SANTRAUKA

Interneto paslaugų teikėjų atsakomybė ir pareigos kovojant su neteisėtu turiniu elektroninėje erdvėje

Nepageidaujamo turinio informacija internete – tai iššūkis demokratišioms valstybių saugomoms žmogaus teisėms ir laisvėms, valstybės ir visuomenės saugomas vertybėms ir interesams. Iš to kyla būtinybė reguliuoti interneto turinį, pasitelkiant įvairius teisinio reguliavimo metodus: valstybinį reguliavimą, savireguliaciją ar šių metodų derinį.

Šio darbo tikslas – išanalizuoti interneto paslaugų teikėjų atsakomybės bei jiems taikomų įpareigojimų už neteisėto turinio informaciją elektroninėje erdvėje reglamentavimą. Todėl darbe analizuojant mokslinę teisinę literatūrą, nacionalinius teisės aktus bei Europos Sąjungos institucijų priimtus teisinius dokumentus reglamentuojančius interneto paslaugų teikėjų atsakomybę ir pareigas už neteisėtą turinį elektroninėje erdvėje, pirmiausia bus nagrinėjamos bendrosios interneto turinio reguliavimo nuostatos bei interneto paslaugų teikėjų samprata ir atsakomybės ribos pagal skirtingus interneto paslaugų teikėjų teisinio reguliavimo režimus. Magistro darbe taip pat pristatomi įpareigojimų interneto paslaugų teikėjams riboti neteisėtą informaciją elektroninėje erdvėje pavyzdžiai, bei atskleidžiamas interneto paslaugų teikėjų vaidmuo kovojant su neteisėtu turiniu interneto savireguliacijos procesuose.

Reikšminiai žodžiai: Interneto paslaugų teikėjai, atsakomybė, įpareigojimai, neteisėtas turinys, interneto turinio kontrolė.

SUMMARY

The liability and obligations of Internet Service Providers fighting with illegal content in cyberspace

Illegal content on the Internet is increasingly becoming a challenge to human rights and freedoms protected by modern Western democracy in the state's interests and society's values. This problem causes the need to control online content through all possible approaches such as state regulation, self-regulation or a combination of both these measures.

This master's thesis has an aim to explore the liability of Internet Service Providers and obligations imposed upon them for illegal content on the regulation of cyberspace. First of all, the work focuses on analysis scientific-legal literature, European Union and national legislation governing Internet Service Providers, the legal responsibility and duties for the illegal content in cyberspace. Secondly, it will be addressed the general provisions for Internet content regulation, the Internet Service Providers concept and legal regimes for regulating ISPs liability. The master's thesis also presents examples of ISPs obligations for limiting illegal content in cyberspace, and reveals the role of Internet Service Providers in fighting with illegal online content on the self-regulations initiatives.

Keywords: Internet Service Providers, liability, obligations, illegal content, regulation of Internet content.